

Naš rod

LETNIK XI.

LETO 1939./40.

3.

Rešitev križanke iz 2. št. »Našega roda«

Navpično: 1. sin, 2. čin, 4. on, 5. gol, 7. bol, 8. Ibar, 9. Čeh, 10. vas, 11. en, 13. suh, 15. pek, 17. Čeh, 19. pot, 20. Maginot, 22. jug, 23. Jan, 24. Poljaki, 26. sabor, 28. Nanos, 29. packa, 30. konja, 32. dar, 34. les, 35. kot, 40. rod, 42. Iva, 44. jek, 46. bel, 48. Ela, 50. lek, 51. voli, 53. tri, 54. sol, 55. koc, 56. Rab, 58. sme, 59. po, 60. kis, 61. rak, 63. en.

Vodoravno: 3. Bog, 6. Ribičič, 10. vek, 12. nos, 14. noben, 15. pan, 16. luč, 18. Lah, 19. pes, 21. hej, 23. jok, 25. bas, 27. Hun, 29. pot, 30. kos, 31. gad, 33. gaj, 34. lan, 35. kol, 36. Ibar, 37. Nemeč, 38. konj, 39. nor, 40. rok, 41. ski, 43. tja, 45. kor, 46. bos, 47. ave, 49. akt, 50. led, 52. alt, 54. sel, 57. ars, 59. pok, 60. kolar, 62. ime, 64. bol, 65. Ciciban, 66. ena.

Rešitev Cicibanove križanke iz 2. št. »Našega roda«

Vodoravno: 1. Medved, 4. kobila, 6. rebus, 9. pomota, 11. vampir, 14. Ana, 15. rok, 16. Ivo, 17. Rim, 18. tri, 19. Roš, 20. luna, 21. gad, 22. noč, 23. čaka, 24. bre, 25. čar, 26. lev, 27. Vič, 28. ata, 29. rja, 30. kadilo, 31. čar, 32. lakota, 33. ali.

Navpično: 1. Maribor, 2. dekleta, 3. deca, 4. klinček, 5. Beograd, 7. boric, 8. samovar, 9. potoval, 10. mlinček, 11. Varšava, 12. meščani, 13. roka.

Križanke so pravilno rešili in bili izžrebani za nagrade:

Kocjan Jožko, II. a razred osn. šole Trbovlje II; Merčun Janez, učenec II. razreda vadnice v Ljubljani, Šprager Vekica, učenka II. razreda, Beltinci; Kokot Angelica, učenka V. razreda, Sv. Marjeta niže Ptuja; Janez Češarek, učenec III. razreda ljudske šole, Ribnica na Dolenjskem; Šporin Pavla, učenka II. razreda višje ljudske šole, Smartno ob Dreti.

Razpis nagrad

Trije izžrebani rešilci Cicibanovih ugank (učenci in učenke od 1. do 3. razreda) in trije rešilci računskih ugank (učenci in učenke od 4. razreda dalje) prejmejo lepe nagrade.

Naslovna slika: *Kitajka pred ruševinami svojega doma, ki so ga uničili japonski bombniki.* — K članku »Junaki sinjih višav«.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejema naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« v mesečnih obrokih po din 2'50. Celoletna naročnina znaša 25 din.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Franc Štrukelj).

Nekoč sem mamó razžalila

*Nekoč sem mamó razžalila,
ne spomnim zdaj se več, kako,
a ko sem se ji oprostila,
je rekla: „Saj mi ni hudo!“*

*Otroška leta so minila
in burni časi zdaj tekó.
Ne pregluši pa vsa njih sila
šepeta: saj mi ni hudo!*

*Cprav je mama posabila
vse, kar je tisti dan biló,
je često v srcu ponovila
svoj tihi: saj mi ni hudo!*

*Pred Bogom, vem, me je branila,
naj ne kasnuje me zelo
če sem življenje ji grenila,
mu rekla: „Saj mi ni hudo!“*

*Beseda, kot nobena mila,
prisili mi solzé v oko.
Ko bo gomila mamó krila,
kako bo to hudo, hudo —.*

Alojz Gradnik

Uspavanka med vojno

*Šúmi veter skosi les,
padaj dež na vrt in gaje,
saj oba sta dar s nebes,
Bog še ve, sakáj ju daje.*

*Trósi, trósi plod drevo,
kósi, kósi jeklo trave,
saj ne vemo, kaj še bo:
reve mi in reve krave.*

*Kar nam danes jésen da,
jutri vsame bela zima,
kdor še danes dom ima,
jutri že ga morda nima.*

*Kar bo prišlo, vse bo prav,
morda pa bo vse še boljše:
več bo vina dal bokal,
več bo šita dalo polje.*

*Saj, kjer nas zabode trn,
rožo najdemo cvetečo,
saj če dimnikar je črn,
on prinaša nam le srečo.*

*Vsaj še danes, vsaj nocoj
vsi bodimo še pokojni,
kaj s menoj bo, kaj s teboj,
kaj bo s njimi, ki so v vojni,*

*to samó Bog večni ve.
Glej, že tu je angel slati,
dvignil bele je roké
in nam vsem vелеva spati.*

Janko Samec

Pogreb

Od spredaj križ . . . Za njim pa bela krsta
med skrušenih sorodnikov obrazi.
V njih sredi pa se črna žalost plazi
ob trudni misli: Nanj prišla je vrsta! —

In stiskajo pesti se v tihih boli;
drhtijo srca v težkih ur zavesti,
da so poslednjič z njim na beli cesti,
ki zdi neskončna se, kot še nikoli.

Spet vidijo ga v duhu kot otroka,
ki sta bila ga polna vrt in soba.
Zdaj misel nanj postala je grenkoba,
ki nosi k ustom jo tresoča roka.

Kako vijó se ceste med grobovi,
pretežka zdaj po njih je trudna hoja! —
Tu našel bo poslednji dom pokoja
on, ki sijali so mu kratki dnevi.

Tu so končali vsi načrti smeli,
kar jih je nosil v svoji duši mladi.
Tu preležal vse zime in pomladi
kot tiček ujet bo v svoji krsti beli.

Tu bodo iz srca pognali cveti
mu, kakor včasih v dan preživi upi;
a bodo kakor pelin vsi gorjupi
ob misli, da bi mogel še živeti!

O, bridka je te strašne smrti kosa,
ki sred življenja žanje vse od kraja,
kar dozorelo je in kar nastaja
še le pod soncem kot pomladna rosa! —

Od spredaj križ . . . Za njim pa bela krsta
med skrušenih sorodnikov obrazi . . .
Pod zle usode težkimi ukazi
naj vodita jih Bog in volja čvrsta!

France Bevk

Peter Klepec

Ilustriral Riko Debenjak

5.

Klepčeva mati je delala na polju. Ko je videla, da s kolci in cepci gredo nad Petra, se je prestrašila in zbežala domov. Bila je prepričana, da sina ne bo več videla živega. Zaprla se je v kočo in jokala, molila za njegovo dušo.

Pa ga je nenadoma zagledala. Čil in vesel je prihajal po stezi z veliko jelšo čez ramo. Jezus, to se je začudila! On pa je vrgel drevo na tnalno, že je nasmejan stal na pragu.

»Dober dan, mati!«

»Kaj te niso ubili?« je mati vzkliknila in sklenila roke.

Peter Klepec se je nasmehnil.

»Kaj ubili!« je rekel. »Še natepsti me niso mogli. Meni nihče več ne bo skrivil lasu. Ne bojte se!«

»Marija, od kod pa taka moč?« se je čudila žena. »Pa se nisi zapisal vragu?«

»Kaj še! Bog mi jo je dal. In je kar prav tako.«

»Zakaj pa si prišel domov? Ali so te mar spodili?«

»Ušel sem. Ne bom več služil.«

»Od česa pa boš živel?« je zajavkala mati. »Kar jaz zaslužim, je komaj za stradež.«

Peter Klepec je segel v žep in vrgel tolar na mizo.

Mati ga je trikrat obrnila.

»To zadostuje komaj do zime«, je dejala. »Do pomladi pogineva od lakote.«

Sin se je popraskal za ušesi, sklonil glavo in se zamislil. Mati ima prav. Presneta reč! Moč ima, to je res, a ta ne zadostuje, ako nima dela. Vaščani se ga zdaj boje in ga sovražijo. Nihče mu ne bo dal za služka. Ne mu ponudil kosa kruha, ako si ga sam ne vzame. Toda bil je pošten. Upiralo se mu je, da bi postal tat ali razbojnik.

Mislil je in mislil, nazadnje se mu je posvetilo, saj ni bil kratke pameti.

»Imam jo!« se je udaril po čelu in odšel z doma.

Stopil je v vas. Zopet nikjer človeka, četudi ni imel s seboj niti palice, kaj šele jelše. Vrata so bila zaklenjena tudi pri županu.

Potrkal je prvič, potrkal je drugič, a mu nihče ni odprl. Brnil je v vrata, da so zgrmela v vežo.

Župan, velik junak, je bil od strahu zlezal pod mizo. Peter Klepec ga je zgrabil za ovratnik in ga trdo posadil na klop.

»Sedite in poslušajte!« mu je rekel.

Županu so šklepetali zobje.

»Ka — kaj bi pa rad?« ga je vprašal.

»Zemlje mi dajte!«

»Ka — kakšno ze-zemljo? Ka — kaj boš z njo?«

»Obdeloval jo bom, da bova lahko živela jaz in moja mati.«

»Kje pa naj vzamem zemljo, da ti jo dam?«

»Kaj pa občinski svet? Saj ne zahtevam vsega. Toliko mi ga odmerite, da bom pridelal dovolj pšenice za dva.«

Peter Klepec je govoril mirno, veselo so se mu svetile oči. Župan se je opogumil.

»A kaj, ako ti zemlje ne damo?« je vprašal.

Korenjak je pest grozeče položil na mizo.

»Potem si bom kruha sam vzela, kjer ga bom našel«, je zagrmel. »Pa tega ne bo treba. Pametni ste, še si boste premislili.«

»I, saj nisem rekel, da zemlje ne dobiš,« se je župan zopet preplašil. »A prej moram vprašati občinske može.«

»Pa jih pokličite. Toliko lahko počakam.«

»Bojijo se te«, je rekel župan. »Ako si ti tu, nikogar ne bo blizu.«

»Pojdem«, je dejal Peter Klepec. »Jutri zarana mi sporočite, kako in kaj. Sicer se vrnem, to pot z gorjačo.«

To je rekel in je odšel, župan se mu je globoko priklonil.

Še tisti večer je sklical občinske može. Prihajali so kot zajci in se plaho ozirali na vse strani. Ali ne tiči Peter Klepec kje v zasedi? Ni ga bilo. Globoko so si oddahnili in

posedli okoli velike mize. Napeto so gledali župana. No, zdaj le govori!

Župan pa dolgo ni spregovoril. Gubal je čelo, si pulil brke in se odhrkaval. »Možje, tako in tako«, je slednjič začel, »prišel je Peter Klepec in zahteval zemlje, da bi jo obdeloval. Presitna reč, da bi sam odločeval o nji. Poklical sem torej vas, možje, na besedo in dober svet. Da mu zemlje ne damo, bo ropal, tako je zagrozil. Po vrhu tega pride nadme z gorjačo...«

Župan si je mrzel pot obrisal s čela. Možje pa so se spogledali, mrščavica jih je spreletela od glav do peta. Bili so v hudi stiski — zelo zamotana zadeva. Potili so se in se praskali za ušesi — kaj naj naredijo?

Tak korenjak, kakor je Peter Klepec, je lahko nevaren sosed. Najrajši bi se ga za vedno iznebili. Dajo mu zemljo, tedaj ostane med njimi. In Bog ve, ako mu nekega dne ne pride na misel, da jih vse pobije. Ne dajo mu zemlje, tedaj bo še huje, kakor je silnež zagrozil županu. Morda ne ostane niti sled, kjer je prej stala Osilnica.

Preudarjali so, govorili in se prerekali. Ure so tekle, zinili so mnogo neumnih, a nobene prave.

»Ponoči, ko bo spal, mu zabijmo vrata z žebli in mu zažgimo kočo nad glavo«, se je oglasil nekdo.

»Tepec in norec!« se je zagrozil župan. »Peter Klepec bo samo brnil, pa bo skozi steno, še opeknel se ne bo. Ti pa potem glej, kako po najbližji poti prideš v nebesa.«

Možje so zopet razmišljali.

Oglasil se je neki starec, ki se je gladil po bradi in se tiho smehljal predse.

»Poslušajte, kaj vam povem«, je rekel. »Ako ni pametna, neumna tudi ni. Zemlje mu ne smemo odreči, Bog obvari, prav govori župan. Tisti kos nad vasjo mu dajmo, same skale, grmovje in modrasi. Zemlja je tudi ta, nič ne bo mogel

ugovarjati. A vrag, če bo kdaj tam pridelal le prgišče pšenice! Naveličal se bo in odšel po svetu, nihče več ga ne bo videl.«

»Ni neumna!« so rekli možje. Pogledali so župana — kaj poreče on?

Župan je sklonil glavo, da bi laže premislil in preudaril.

»Prav«, je slednjič prikimal. »Pozkusimo. Ako mu ne bo prav, mu lahko obljubimo drug kos, preden bo utegnil zgrabiti za gorjačo.«

Možje so mu pritrjevali. Zadowoljni so odšli domov.

6.

Klepčeva mati se je razjokala, ko so jima odmerili kos najslabše zemlje. Sin pa nič, smejal se je, bil je vesel in dobre volje.

Pijan od moči je zgrabil prvo skalo in jo je izruval. Dvignil jo je, kakor da je blazina, in jo je podržal nad glavo.

»Poglejte!« je rekel materi.

Resk — tresk! Skalo je zalučal, da je s truščem pala daleč proč in se zdrobila. Tam, kjer je prej ležala, se je prikazala prst črnica.

Mati se je pokrižala in se sesedla.

»Sveti križ božji!« je vzkliknila. »Saj nisi človek.«

Peter Klepec je trebil dan za dnem od jutra do večera. Pot mu je v curkih tekel z obraza, on pa ni čutil utrujenosti, žvižgal je in pel. Iztrebljenega je bilo za njivico, pa je dejal materi: »Posejte!« Mati je vsejala pšenico. Žito je zraslo in dozorelo, požela ga je, omela in odnesla v mlin. S Petrom sta jedla prve pšenične mlince.

Peter Klepec, korenjak, je kakor za igračo trgal korenine in lomil kamenje, da je vse pokalo. Njiva je rasla v dolžino in v širino. Skale je v loku metal za grič, v sotesko, ki je vodila iz gozda. Tako kot dečki lučajo zelene orehe. Hrumelo je, kakor da se podira svet, zemlja se je tresla.

Na videz je bil še ves slaboten v telo, vendar ne več kot kak pastirček. Obraz mu je bil zagorel, roke razpokane, pod nosom so mu poganjali brkci. Oči so se mu veselo svetile, bil je vedno pripravljen za šalo in smeh.

Vaščani so mu sprva hodili s poti. Ker ni nikomur storil kaj žalega, so ga kdaj pa kdaj prihajali gledat. Posedali so v bližini in se mu čudili. Tudi tisti, ki so ga prej videli ruvati drevesa, bi mu ne prisodili toliko moči. Nič ne bo pustil vse skupaj in odšel po svetu, kakor so želeli. Najbolje, da se sprizajzajo z njegovo soseščino. Vendar jih je bilo groza pred njim, hkratu jih je navdajala tiha zavist.

»Kaj pa delaš!« so mu rekli. »Sotesko nam boš zasul. Ali ne vidiš?«

Klepec jim je pokazal zobe.

»Kaj pa imate dobrega od nje? Po nji vam le volkovi in razbojniki prihajajo iz gozda.«

»A tudi kak trgovec iz tujih dežel.«

»To pa, to,« se je korenjak zasmejal. »A tudi Tatarji lahko pridejo tod.«

Sosedje mu niso ugovarjali. Tudi Osilnico je bil že dosegel glas o Psoglavcih, ki so ropali po sosednjih deželah. Bili so še daleč, vendar so jim vzbujali strah...

Nekega dne spomladi je prišel skozi sotesko beneški trgovec Grandenti. Bil je že star in je nosil dolgo, sivo brado. Oblečen je bil v smešno obleko z velikimi rokavi in čevlji na konico. Jezdil je, blago pa so mu nosile mule, spremljali so ga oboroženi služabniki. Z dragočnostmi, kakršnih še ni videlo oko, je bil namenjen daleč na vzhod.

Ni še dospel v Osilnico, ko je zaslišal grozno treskanje. V sotesko, skozi katero je vodila pot, so padale skale, velike kot peči, in se drobile.

Živali so obstale, ljudje so se spogledali — kaj pa je to? Bilo je očito, da brez smrtne nevarnosti nihče ne more tam mimo. Kateri velikan tu prebiva in uganja svoje norčije?

Umaknili so se v zavetje in od strahu trepetali, kaj bo? Že so se

hoteli vrniti, ubrati drugo pot, tedaj je zazvonilo poldan. Peter Klepec je prenehal z delom, se pokrižal in molil, nato je odšel h kosilu.

V soteski je nastala velika tiho-ta, tedaj se je Grandenti upal dalje. Dospel je v Osilnico in prestrašen vpraševal vaščane, kaj se tu godi. Niso ga takoj razumeli, kaj hoče. Županu, ki je bil najmodrejši, se je prvemu posvetilo, da se je udaril po čelu.

»Hudirja!« je vzkliknil. »To je Peter Klepec.«

»Ali je človek?«

»Kaj bi ne bil! Tak kakor vi, le drobnejši na pogled. A močan, močan — nihče ne ve, kako. Tudi ne vemo, od kod ima tako moč, od vraga ali od Boga.«

Bilo je prvič, da so bili Osilničani ponosni na Petra Klepca.

Grandenti se ni mogel prečuditi.

»Veliko sveta sem prehodil, mnogokaj videl, takega korenjaka pa še ne«, je rekel. »Peter Klepec, pravite? Rad bi ga poznal.«

»Nič lažjega nego to«, mu je rekel župan.

Pokazali so mu borno kočo pod gozdom. Tam prebiva Peter Klepec s svojo materjo.

Korenjak je bil pravkar posrebal juho, ki jo je dobil za kosilo. Zdaj je ležal na soncu pred pragom, molel nos v zrak in smrčal.

Trgovec je zagledal človečka v borni obleki in si mislil: Grdo so me nalagali. Tedaj se je Peter Klepec prebudil. Zagledal je tujca v smešni obleki in se zakrohotal na vse grlo.

»Ali si ti tisti močni človek, ki luča skale?« ga je vprašal Grandenti.

Petra Klepeca pa je smeh še huje lomil, upogibal se je in bil s pestjo po zemlji. Kamor je udaril, na kamen ali na trdo grudo, vse se je zdrobilo.

Beneški trgovec je spoznal, da ima pred seboj korenjaka, ki mu ga ni para pod soncem. Ugajal mu je, da le kaj, naredil je sladek obraz.

»Ali bi prišel k meni za hlapca?« mu je rekel. »Dobro bi te plačal... s suhim... rumenim zlatom...«

Peter Klepec se je zresnil.

»Nočem biti komu niti za pastirja niti za hlapca«, mu je dejal. In se je zopet zasmel: »Pojdite, da ne počim od smeha... Ha, ha, ha!«

Grandenti je obrnil konja in odjezdil. Smeh ga je žalil; da je Peter Klepec zavrnil njegovo ponudbo, ga je jezilo. Vendar mu korenjak ni šel iz spomina. Moj Bog, taka moč!

(Se nadaljuje.)

Tončka Podjavoršek

Matevžek in sreča

Matevžek bi bil rad srečen. In kdo bi ne bil? Stara mamica mu pripoveduje same take pravljice, ki imajo srečen konec.

Matevžek posluša in misli na srečo ves dan in vso dolgo noč. Ko se zjutraj zbudi, je še truden in zaspan. Ali v šolo bo treba. Matevžek ne hodi rad v šolo. Tam mu pravijo, da je sanjač.

Matevžka že tri dni ni v šolo. Tudi domov ga ni. Mamica joka. Mamica, Matevžka ne bo prej domov, preden ne najde sreče. In ko jo najde, ti je prinese poln klobuk.

Matevžek hodi že četrti dan. Še nič ni jedel, odkar je zdoma. Noče jesti, dokler ne najde sreče.

Matevžek hodi. Prav počasi stopa. Ne sluti, da stopa nekdo za njim, ki šteje njegove korake čisto nalahko: ...predzadnji, zadnji.

Matevžek spi. Ne vidi mamičinih solz, ne čuje njenega ihtenja, ne čuti njene bolečine. Trdno spi že ves dan in vso noč in še jutri bo spal in še potem, ko ga bodo položili v zadnjo posteljico.

Matevžek bo spal brez skrbi. Matevžek je srečen.

Mirko Lebez: »Žalost«. — Lesorez

Kaj je doživel Travka

Po S. Rozanovu priredil Emil Smasek — Ilustriral L. Perko

13. KJE JE OČE?

Vsi železničarji so ju pozdravljali, ker so poznali postajenačelnika. Ta je vprašal vratarja, če je videl Travkovega očeta.

„Da, da, videl sem ga. Tu je bil neki mož in iskal svojega sinčka. Škoda, da mi tega niste prej povedali! Vprašal bi ga, kam gre.“

Neki železničar je ves čas poslušal, kako Travka pripoveduje o očetu in o smučeh. Potem je rekel:

„Videl sem tvojega očeta. Zgrabil je smučič in tekkel na vlak. Mislil sem, da je tat. Venomer se je oziral. Gotovo je iskal tebe.“

14. TREBA JE RAVNATI ODLOČNO IN NAGLO.

Sedaj je bilo treba ravnati odločno in naglo. Zato se je Travka pogumno obrnil k postajenačelniku:

„Gospod železničar, prosim, dajte mi vozni listek do Kranja. Dalje že najdem. V drevoredu pri postaji stanujejo Korenovi. Vem za njihovo hišo.“

Postajenačelnik je vprašal: „Ali imaš denar?“

Travka je segel v žep in veselo odgovoril: „Imam. Dva dinarja.“

„To je premalo,“ je odgovoril postajenačelnik. „In vlak pelje v Kranj šele zvečer.“

„Kaj pa naj naredimo?“ je vprašal Travka. Dvignil je glavo in gledal načelniku naravnost v obraz.

Postajenačelnik se je prijel za nos, nekaj zamrmral in rekel:

„No, dobro; čez nekaj minut pošljemo v Kranj službeno lokomotivo. Pelješ se z njo in čez eno uro boš že v Kranju pri očetu. Ali se bojiš peljati se s strojem?“

„Zakaj bi se bal? Saj se upam sedeti v avtomobilu tik pri šoferju. Nekoč me je šofer celo pustil držati kolo za obračanje.“

„Kaj?“ je vprašal postajenačelnik. „Kolo za obračanje,“ je ponovil Travka.

Postajenačelnik pa je popravil: „To ni kolo za obračanje, ampak krmilo ali volan.“

15. LOKOMOTIVA.

Postajenačelnik je prijel dečka za roko in ga peljal čez tračnice daleč stran od kolodvora.

Travka je gledal lokomotive in ni pazil, kod hodi. Spotaknil se je ob tračnico in se precej udaril. Šlo mu je na jok, zajokal pa ni. Samo za nogo se je prijel.

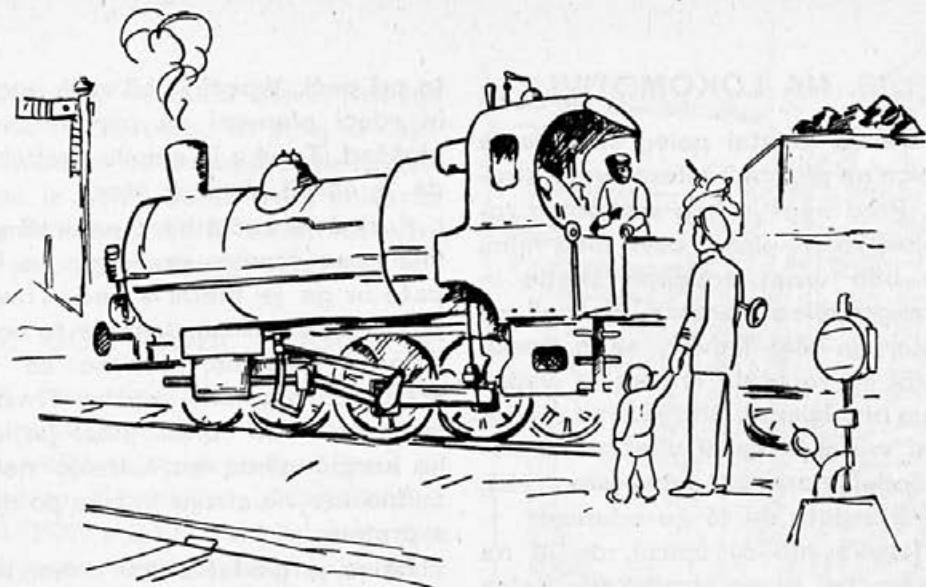
„Zakaj je tu toliko tračnic?“ je vprašal.

„Zato, ker je tu mnogo vlakov. Za vsak vlak so posebne tračnice. Ali vidiš koliko lokomotiv je tu?“

„Vidim. Kje je pa naša?“

„Glej, tam stoji.“

Prišla sta do velike črne lokomotive, ki je stala sama na tračnicah. Za sabo ni imela vozov. Nekaj je v njej glasno sikalo. Vroč, bel dim

je uhajal pred kolesi. Travka se je nekoliko prestrašil in se močneje oprjel postajenačelnikove roke.

„No, no, ne boj se fantek,“ je ljubeznivo rekel postajenačelnik, prav tako kakor očka. Potem je glasno zaklical: „Hej, Belec!“

16. ČRNI ČLOVEK.

Travka je hotel povedati, da se nič ne boji. Tedaj se je v okencu lokomotive pokazal človek, ki ga je postajenačelnik poklical po imenu Belec. Ta Belec pa ni bil prav nič bel. Imel je črno suknjo, črno kapo, v roki je držal umazano krpo in po obrazu je bil ves sajast; bil je črn ko dimnikar.

„Kaj želite, gospod načelnik?“ je zaklical „črni Belec“, da bi prekričal ropot svojega stroja.

„Pripeljal sem ti potnika. Vzemi ga s seboj do Kranja! Pazi, da ga ne izgubiš! Ali se kmalu odpeljete?“

„Čakam na signal, gospod načelnik.“

„Aha, hm, hm,“ je zamrmral postajenačelnik in dal Travki roko.

17. PAVLE KOVAČ.

„No, pozdravljen, junak,“ je rekel postajenačelnik. „Kako pa se imenuješ?“

„Travka.“

„Travka? — To je lepo ime. Zakaj ti tako pravijo?“

„Ne vem. Kar tako... Kako pa se ti imenuješ?“

„Jaz? — Pavle Kovač,“ je odgovoril načelnik.

Prijel je Travko, ga visoko dvignil in ga postavil na lokomotivo poleg Belca.

„Na svidenje! Pozdravi očeta!“

Travka je sklenil, da do smrti ne pozabi postajenačelnika Pavla Kovača. Mislil si je:

„Škoda, da ne morem mesto očeta in mame imeti dveh očetov. Mama mi nikdar nič ne dovoli, vedno se boji zame, z očkom pa je zmeraj lepo veselo. Mesto mame bi lahko bil drugi oče postajenačelnik Pavle Kovač. Živeli bi lepo skupaj — očka, postajenačelnik in Travka. Mama pa bi lahko včasih prišla na obisk.“

18. NA LOKOMOTIVI.

Travka je stal poleg strojevodje Belca na ploščadi železniškega stroja. Pred njim je bilo vse polno ročajev, ročic, pip in cevi. Med njimi so bile uram podobne škatle in okrogla železna vratca. Ploščad, na kateri je stal Travka, se je tresla. Stroj je ropotal. Travka ni vedel, kam bi pogledal. Stal je pred okroglimi vratci in se ni upal ganiti.

Tedaj je zaslišal debel glas: „Hej, pojdi s poti, da te ne udarim!“

Travka niti ni opazil, da je na lokomotivi razen strojevodje Belca še nekdo — najbrž njegov pomagač, kurjač. Prišel je od nekod od zadaj. V roki je držal veliko črno lopato. Odprl je okrogla železna vra-

ta pri peči. V peči je bil velik ogenj in rdeči plameni so osvetlili vso ploščad. Travko je slepila svetloba, da je obrnil obraz k steni.

Kurjač je začel hitro nabirati velike kose črnega premoga na lopato in ga je metal v peč. Travki je šlo skozi ušesa, tako je to bobnelo in hreščalo. Končno so se vratca z ropotom zaprla. Travka se je previdno obrnil. Videl je, kako kurjač gleda na kazalec neke čudne ure na stroju in trka po njej s prstom.

Belec je gledal skozi okno, kakor da je pozabil na Travko.

19. SIGNAL.

Travka bi se rad pogovarjal. Pocukal je Belca za široke hlače.

„Belec,“ je vprašal radovedno, „ali pride kmalu ta Signala? Rekli ste, da čakate nanjo.“

„Tepček, ne na Signalo, ampak na signal. Pridi sem in dobro glej!“

Belec je prijel Travko pod pazduho, ga dvignil in mu pokazal progo pred strojem. Visoko na železnem drogu je bila pritrjena belo-rdeča ročica, v kateri je bilo mnogo podolgovatih lukenj.

„To je signal. Sedaj je spuščen. To pomeni, da se ne smemo odpeljati. Pred nami se pelje vlak. Lahko bi ga dohiteli, trčili v zadnji voz in zgodila bi se velika železniška nesreča.“

„Glej, glej, signal se je premaknil. Se že dviguje,“ je zaklical Travka in plosknil z rokama.

Res, žice so zaškripale in belo-rdeča ročica se je dvignila kakor roka kakega poveljnika.

„Gremo,“ je rekel Belec. Pritisnil je na neko ročico in stroj je zapiskal, da so Travki zobje zašklepetali. Nato je Belec obrnil neko kolo, potegnil k sebi velik vzvod in stroj se je počasi odpeljal s postaje.

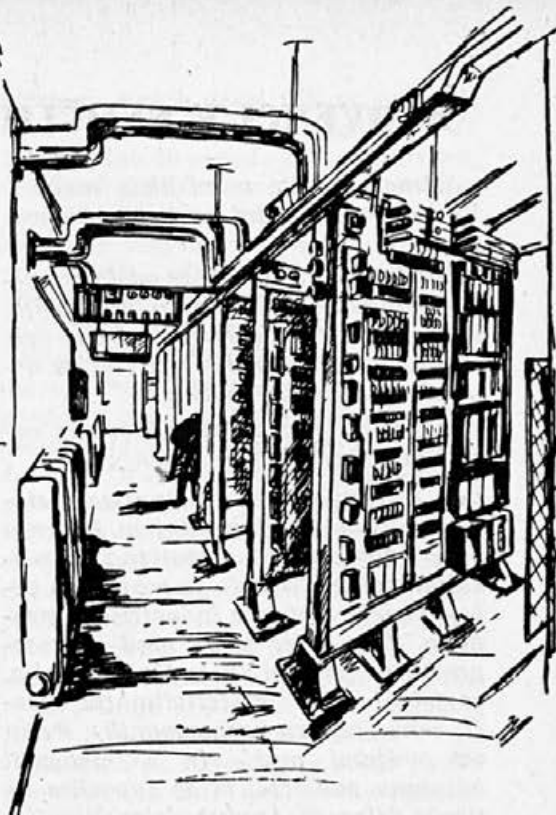
20. OČE DOBI ODGOVOR.

V tem trenutku je hodil oče na pošti z naglimi koraki sem in tja. Večkrat se je ustavil pred okencem z napisom „TELEGRAF—TELEFON“. Bil je zelo žalosten. Čakal je na odgovor iz Kranja, toda odgovora ni bilo. Hotel je že poslati drugi telegram. Tedaj je začel pred uradnico trkati telegrafski stroj in iz njega je lezel ozek trak papirja. Oče ni mogel več čakati. Skočil je k vratom v kotu, jih naglo odprl in tekkel k telegrafskemu stroju. Prijel je papirnati trak v roko, toda na njem so bile same pike in črte in črte in pike.

Uradnica ga je začudeno pogledala in rekla ne preveč prijazno: „Gospod, v uradne prostore hoditi je prepovedano!“

„Teh vaših znakov ne razumem,“ je hitro rekel oče. „Prosim vas, prečitajte mi to!“

„Če ne razumete znakov, počakajte pri okencu!“ je rekla uradnica. Potem je pogledala na trak in nekaj napisala na list papirja.

Oče je šel previdno iz pisarne in počakal pri okencu. Uradnica mu je dala brzojavko. Oče jo je prečital. Na njej je bilo napisano:

Peter Miklavžina

Ljubljana

Kolodvorska pošta

Pregledali ves vlak.
Vašega dečka nismo našli.
Če ga najdemo, ga pošljemo.

Postajenačelnik Kranj

(Se nadaljuje.)

Vlado Gal

UGANKI

Z OSTROGAMI BREZ SKORNJEV
NA GNOJU STOJI,
V SONCE MEŽIKA IN GLASNO
KRIČI.

ZA MARTINA V SKLEDO GRE
LADJA NA DVE NOGE

SLOVENCİ V NEMČIJI

Otroci, stopite v mislih z mano v Vestfalijo, kjer živi na tisoče Slovencev.

Veliko naših ljudi je že odšlo po svetu. Odhajali so v Ameriko, v Nemčijo, v Francijo, v Belgijo in v druge dele sveta za skorjo kruha, ker jim ga domovina ni mogla nuditi.

Zakaj so prav za prav Slovenci naseljeni v Vestfaliji in Porenju?

V drugi polovici devetnajstega stoletja so odkrili ob spodnjem Porenju neverjetno prirodno bogastvo z zemeljskimi rudami. Kmalu je postala ta dežela torišče svetovne industrije in prometa. Tam, kjer so se pred leti razprostirali pašniki in rodovitna polja, se dvigajo danes nešteti dimniki, plavži, cehe (ime za premogovnik). Prišli so podjetni možje in so ustvarili ogromna podjetja, ki so zaposlila na tisoče delavcev. Iz vseh delov Nemčije so vreli ljudje v te kraje in vsi so dobili dober zaslužek. Toda podjetja so se širila in večala ter potrebovala vsak dan novih moči. Zato ni čuda, da je prišel glas o bogatem zaslužku v Vestfaliji tudi v naše kraje. Tudi naši Slovenci so hiteli tja. V Vestfaliji dobiš ljudi skoro vseh narodnosti: Poljake, Čehe, Italijane, Ruse, Madžare, Romune, Jugoslovane itd.

Čudovita je ta dežela. Sama ravnina, ki le tu in tam malo vzvalovi. Če se pelješ z vlakom, se ti zdi, da je vsa ta dežela eno samo ogromno mesto. Zato so bili nekateri mnjenja, da je pametno in naravno, združiti vsa mesta in naselja v tej deželi v eno samo ogromno mesto z imenom Ruhrgebiet, ki bi imelo preko petnajst milijonov prebivalcev.

Same hiše, prav malo polja je vmes. Včasih prav res ne veš, kje se konča eno mesto in se pričinja drugo. Tu so ogromna mesta s par sto tisoči prebivalcev kar na kupu. (Köln, Essen, Düsseldorf, Dortmund i. dr.) Veličasten je pogled na to pokrajino ponoči.

Kakor bi bilo na nešteti mestih vse polno požarov, tako žari nebo. To so plameni iz plavžev, požigi raznih plinov in drugih snovi.

Vsa ta dežela je gosto preprežena z železnicami in cestami, ki so po večini vse asfaltirane. Celo manj pomembni kraji imajo krasno urejene ceste, po katerih švigajo avtomobili z neverjetno hitrostjo. Ceste in železnice se križajo čez neštete mostove (viadukte), da se tako čim manj ovira promet. Vse hiti dalje, brez odmora, brez zaprek skozi mesta, mimo tovarn. Tod teče reka Ruhr, zato se imenuje ta dežela Porurje. Nešteto je tu ceh. Sam črni premog kopljejo tod. Mnogo je tudi drugih tovarn. Največja tovarna je pri Essenu »Krupp«, ki daje za služka preko sto tisoč delavcem. To ni več tovarna z enim ali z dvema dimnikoma, to je nepregledna skupina tovarn na prostoru, v katerega bi lahko postavil vso Ljubljano. Tu delajo večinoma izdelke iz železa za vojne namene. Velikanske tovarne so tudi v Dortmundu.

Premog jim ni le gorivo, temveč iz njega izdelujejo vse mogoče snovi in pline. Pripovedujejo celo, da pridobivajo iz premoga bencin. Izkoristijo vse in se ničesar ne zavrže.

Povedali smo že, da je tod malo polja. Toda kar ga je, je skrbno obdelano in do zadnjega koščka zemlje izkoriščeno.

Po vsej Vestfaliji in delu Porenja so po večini raztreseni Slovenci, le nekaj je Srbov in Hrvatov. Nihče ne ve natančnega števila naših državljanov, toda gotovo jih je preko štirideset tisoč. Največ in najbolj gosto so naseljeni v Hambornu, Gladbecku in Meerbecku. Po ogromni večini so rudarji. Pred vojno in nekaj let po vojni so vsi prav dobro preželi. Marsikateri si je prihranil precejšnjo vsoto denarja. Ko pa je prišlo leta 1923. razvrednotenje denarja, so izgubili prav vse, kar so si prihranili. (En hleb kruha je stal pol milijona mark in še več.) To je bil zanje največji udarec. Pozneje je prišel med nje še drugi. Rudniki

niso mogli več prodajati svojega pre-moga, tovarne ne svojih izdelkov. Za-čeli so odpuščati delavce. Že sedem let so bili nekateri brez dela. Res pa je, da oblasti lepo skrbe za brezposelne. Vsak, ki je brez dela, dobi pod-poro. Mnogo ni, toda toliko pa le, da nikomur ni treba stradati. Prav nobe-ne izjeme ne delajo Nemci med svo-jimi ljudmi in tujimi državljani.

Naši ljudje bivajo v nizkih, veči-noma enonadstropnih hišicah, ki tvo-rijo kar cele ulice in celo dele mest, imenovane »kolonije«. Vsaka hišica ima po štiri do osem stanovanj. Vsa-ko stanovanje ima kuhinjo in dve do tri sobe. Okrog hišic so prijazni vrto-vi in vsak stanovalec ima navadno del zemlje, na kateri prideluje krompir in zelenjavo za domačo potrebo. Veli-ko jih je tudi, ki rede enega ali dva prašiča; seveda si tega ne morejo privoščiti tisti, ki so brez dela. V najno-vejšem času delajo moderne kolonije. Stanovanja teh kolonij imajo tudi ko-palnice, toda so često brez vrta.

Manjša mesta so močno raztegnje-na in ker so vmes njive in vrtovi, so podobna bolj gostim naseljem, nego

mestom. Kakih deset ulic in vsega je konec. Tako je mesto Gladbeck. Je zelo snažno in seveda vse asfaltirano. Gladbeck ima krasen park z umetnim jezerom. (V Nemčiji je to v navadi, da grade umetna jezera iz zdravstve-nih ozirrov.) Ima tudi velik stadion (telovadišče in prostor za nogomet) in krasno letno in zimsko kopalnišče.

Tu deluje slovenski učitelj. Otroci morajo hoditi v nemške šole, šele po-poldne pridejo k temu učitelju. Prav malo je takih, ki razumejo ali govore še svoj materin jezik. Tako se je moral prve mesece pogovarjati z njimi izključno v nemškem jeziku, le prepe-ovali, deklamirali so v slovenščini. Mla-dina, kot vsaka, je otroško razposa-jena, ali dobra je zelo. Naš učitelj ima veliko veselja z njo, pa tudi ona se je navadila slovenske šole, tako da prav rada prihaja k pouku. Igra se, bere, poje in se tako uči slovenščine.

Mladina bi rada videla svojo pravo domovino in zato neprestano sprašujejo po teh krajih, kajti zde se ji kot pravljica, kot neka nedosegljiva deže-la, o kateri lahko le še sanja, ne da bi upala kdaj na uresničenje svojih sanj.

Janko Sarnec

IZSELJENEC

Že dolga leta hodim po tujini
iz kraja v kraj za svoj vsakdanji kruh,
ki včasih bolj grenak je, trd in suh,
kot bil morda bi v moji domovini.

Kako budé se nanjo mi spomini,
ko krog in krog obdaja tuj me duh,
ki je brezsrdno mrzel, mrk in gluha
ob vsaki moji srčni bolečini!

Vsega tu moram v delu sebe dati
kot človek-stroj, ki mora večne dni
bogastva tujcu iz zemlje kopati.

A ko mi zadnje ugasnejo moči,
sam Bog ve kje boš, domovina - mati,
da v smrtni sen zatisneš mi oči?

F r a n R o š

Nova hiša

(Po angleški narodni)

Ilustriral Anton Žnidaršič

Bilo je majhno prase. To je reklo:

„Postavim si hišo, da bom imelo stanovanje.“

Šlo je v gozd. Tam je srečalo zajca.

„Dobro jutro, prase!“ je pozdravil zajec. „Kam potuješ!“

„V gozd. Tam si postavim majhno hišo,“ je reklo prase.

„Tudi jaz nimam stanovanja. Pomagal bi ti rad pri zidanju,“ je dejal zajec.

„Kaj pa znaš?“ je vprašalo prase.

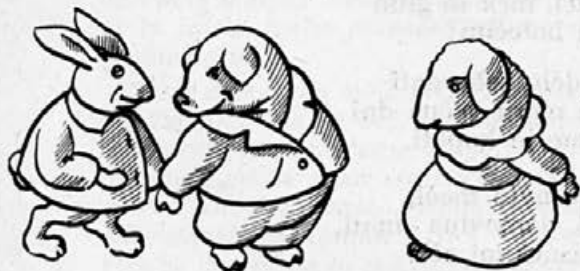
„Znam nositi les,“ je odgovoril zajec.

„Dobro,“ je reklo prase. „Pojdi z menoj!“

Prase in zajec sta šla dalje. Srečala sta ovco.

„Dobro jutro!“ je pozdravila ovca. „Kam potujeta?“

„V gozd. Tam si postaviva majhno hišo,“ je reklo prase.

„Tudi jaz nimam stanovanja. Pomagala bi vama rada pri zidanju,“ je dejala ovca.

„Kaj pa znaš?“ je vprašalo prase.

„Znam nositi kamenje,“ je odvrnila ovca.

„Dobro,“ je reklo prase. „Pojdi z nama!“

Prase, zajec in ovca so šli dalje. Srečali so gos.

„Dobro jutro!“ je pozdravila gos. „Kam potujete?“

„V gozd. Tam si postavimo majhno hišo,“ je reklo prase.

„Tudi jaz nimam stanovanja. Pomagala bi vam rada pri zidanju,“ je dejala gos.

„Kaj pa znaš?“ je vprašalo prase.

„Znam nositi apno,“ je odgovorila gos.

„Dobro,“ je reklo prase. „Pojdi z nami!“

Prase, zajec, ovca in gos so šli dalje. Srečali so kozo.

„Dobro jutro!“ je pozdravila koza. „Kam potujete?“

„V gozd. Tam si postavimo majhno hišo,“ je reklo prase.

„Tudi jaz nimam stanovanja. Pomagala bi vam rada pri zidanju,“ je dejala koza.

„Kaj pa znaš?“ je vprašalo prase.

„Znam nositi pesek,“ je odvrnila koza.

„Dobro,“ je reklo prase. „Pojdi z nami!“

Prase, zajec, ovca, gos in koza so šli dalje. Srečali so petelina.

„Dobro jutro!“ je pozdravil petelin. „Kam potujete?“

„V gozd. Tam si postavimo majhno hišo,“ je reklo prase.

„Tudi jaz nimam stanovanja. Pomagal bi vam rad pri zidanju,“ je dejal petelin.

„Kaj pa znaš?“ je vprašalo prase.

„Znam zjutraj zgodaj budit in klicati na delo,“ je odgovoril petelin.

„Dobro,“ je reklo prase. „Pojdi z nami!“

Prišli so v gozd. Pričeli so graditi hišo. Petelin je vsako jutro kikirikal in zbudil prase, zajca, ovco, gos in kozo. Zajec je nosil les, ovca je nosila kamenje, gos

je nosila apno, koza je nosila pesek, prase pa je zidalo hišo.

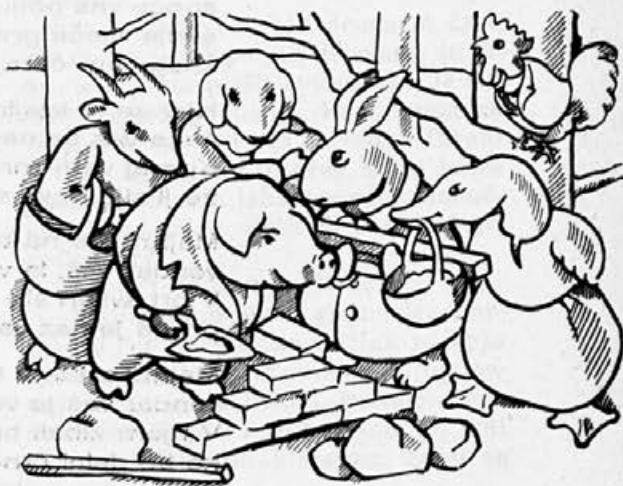
Kmalu je bila hiša gotova. Bila je lepa hiša.

Petelin pa je rekel zdaj:

„Pomagal sem vam pri delu in zdaj zahtevam plačilo. Vsako jutro sem vas klical na delo. Če bi mene ne bilo, bi ta hiša nikoli ne stala. Plačajte mi moje lepo petje!“

Prase mu je odgovorilo:

„Mi vsi smo delali, mi drugi še teže kakor ti in to od jutra do večera ves dan. Zato bomo zdaj vsi lahko v tej hiši stanovali. Nihče ne dobi drugega plačila. Tako smo se domenili.“

Petelin se je še kar naprej bahato repenčil in jezičil:

„Zahtevam plačilo! V tej hiši sploh nočem stanovati. Prenizka je zame in preozka. Vajen sem večjega in lepšega stanovanja. Za plačilo pa vas bom tožil. Po vsem svetu bom grdo govoril o vas.“

„Potem pa kar pojdi od nas!“ mu je zaklicalo prase.

„Saj pojdem. Ti si pač prase. Zajec, ovca, gos in koza pa niso nič boljši od tebe. Sram vas bodi vse skupaj!“

Tako jih je zmerjal petelin, nazadnje pa je še pljunil prednje!

Tedaj pa se je skozi gosto praproto priplazila lisica. Hlastnila je po petelinu in že je izginil v njenem gobcu. Tako je v lisičjem želodcu petelin dobil svoje novo stanovanje.

Prase, zajec, ovca, gos in koza pa so srečno živeli v novi hiši.

LIII NOVY

Vi ste majhni

Vi ste majhni, leto je veliko,
v nedogled vam teče pestra pot.
Slika se odgrinja vam za sliko,
letni čas jih vam vrsti povsod.

Cvetje leta vam v lasé z vejevja,
sonce vas poljublja na srcé,
sadje meče prav pred vas se z drevja,
sneg vam čara praviljice v goré.

Kjer se le krajina v dalji guba,
čaka vas še neokušen dar.
Komaž vam mrači stezó izguba,
že ji slje nove sreče žar.

Majhni ste na tem velikem svetu,
vendar vaš, le vaš je ves ta svet.
V prt svilen ste vtkaní, cvet ob cvetu,
prt pa je čez vso zemljó razpet.

Majhni zrete v te velike čase,
vendar vaš je ves bodoči čas.
V njem zibali boste zlate klase,
ko bo delal črno prst iz nas.

Tone Ljubič

„Furmani“

Oni dan smo v šoli govorili o starih časih, ko je bilo pri nas še razvito tovarništvo. Pogledali smo v »Valvasorjevo berilo« in tam smo našli napisano naslednje: *Dobrépolje leže na srednjem Kranjskem. Vsi tamkajšnji prebivalci so tovarniki s soljo; to so po kranjskem izražanju ljudje, ki hodijo ponjo k morju, potem pa jo nosijo na konjičkih po vsej deželi naprodaj za denar ali v zameno za žito. Dajejo pa toliko soli, kolikor jim kdo da dobrega žita. Če pa je žito slabo, jim je treba dati poldrugikrat toliko žita, kolikor soli...*

Saj so delali kakor Martin Krpan!

Seveda niso tovorili s soljo samo stari Dobrépoljci; ves zapadni del sedanje Dolenjske in Notranjske se je pečal s tovarništvom soli. Od nas niso daleč Retje, gotovo so tudi Retijci tovorili s soljo in to je uporabil Franc Levstik za svojo zgodbo o Martinu Krpanu.

Zakaj pa danes ne tovorijo več?

I, dandanes dobiš sol v vsaki štacuni; trgovec jo dobi po železnici, ali pa mu jo pripeljejo z avtomobilom. V tistih časih pa ni bilo ne železnice ne avtomobilov in vse trgovsko blago so morali tovoriti ali pa prepeljavati z vozovi iz kraja v kraj. Tudi pošto in potujoče ljudi so tako prevažali.

Meni je stari oče že o tem pripovedoval. Rekel je, da so tistim vozovom za prevažanje blaga rekli parizarji. Povedal mi je tudi staro furmansko pesem:

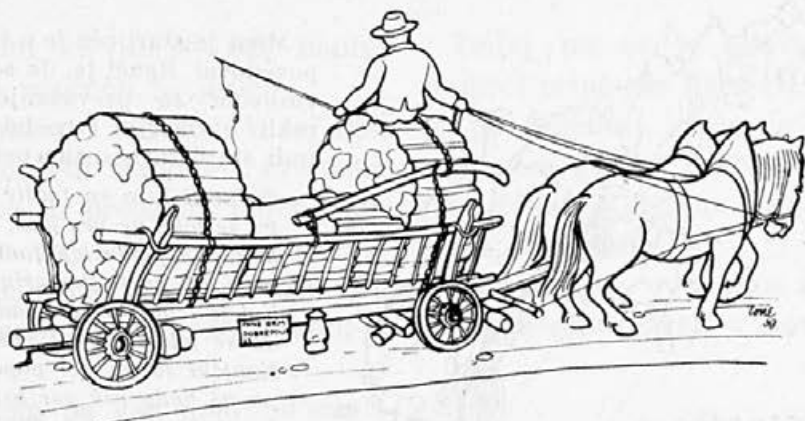
*Po cesti fura en fantič mlad,
pa se joka na ves glas,
k njemu pride lep fantin,
to je bil svet' Peregrin.
Kaj je tebi, fantič mlad,
da se jokaš na ves glas?
Konjčki so mi dol popadali,
pa ne bodo več gor vstajali.
Na sveto goro se podaj,
tam za eno sveto mašo daj.
Mašnik vzdigne kelih zlat,
konj' začnejo gor vstajat';
mašnik vzdigne hostijo,
konjčki že spel furajo.
Dokler bom fural in bom živ,
Peregrina bom častil.*

Vidite, iz pesmice izvemo, da ni bilo furanje kar tako, ampak mnogokrat nevarno, zato so si izbrali za posebnega zaščitnika in priprošnjika sv. Peregrina. Ni čudno, saj če pogledamo na stare glavne ceste, vidimo, da stoje povsod ob cestah priče davnih nesreč: spominska znamenja, kjer je tega ali onega povozilo, se je nanj prevrnil tovor, je nesrečno padel in podobno. Vendar se je furanje zelo izplačalo. Naša mama je rekla, da je stari oče vozil Martinu iz Zdenske vasi in je od tistih dob še danes Martinčeva hiša trdna.

Res je, takrat so bili drugačni časi. Ko so pa tod izpeljali železnice in so na naše ceste prišli avtomobili, je furanje počasi propadlo. Popolnoma pa vendar še ne. Od nas še vedno furajo drva v Ljubljano, čeprav se to jedva izplača. To nam lahko pove Jožmančkov Tone, ki je očetu že pomagal pri vožnji drv.

Takole pripoveduje Tone:

»V Ljubljano lahko gremo čez Turjak ali čez Račno. Čez Turjak je lepša cesta, vendar voziva midva z atom sedaj vedno le na Račno. Imamo gozde nad cesto in drva pripravimo ob poti že nad Zdenskim klancem. Tako se

izognemo pripreganju na klancu. Pripreganje velja precej časa, pa tudi denarja, če ne vozita dva naenkrat, da drug drugemu pomagata s priprego.«

»Koliko naložita in kdaj gresta z doma?«

»Naloživa 5 metrov in pol. To stori dopoldne, popoldne pa odrineva na pot najkasneje ob štirih. Če gre vse po sreči, sva proti osmi uri že na Grospljem. Tam spraviva konje v hlev. Potem se umiriva tudi midva in se spraviva spat kar ob konjih.«

»Kaj nič ne večerjata?«

»Malo že: kakšen golaž, največkrat pa kar samo suho klobaso in kos kruha, kar imava za popotnico od doma. Oče popije še četrt vina, pa je večerja v kraju. Nato hitro zaspiva, ker morava biti že pred drugo uro pokonci, da konje ponovno nakrmiva in napojiva. Ob treh moramo že odriniti naprej proti Ljubljani. Ustavimo se nič prej kakor na Dolenjski cesti pri mitnici, kjer morava plačati za vsak meter drv 4 dinarje mitnine. Nekako ob sedmih zapeljeva voz k šentjakobskemu mostu. Tam jih ponujava in prodajava. Ko so drva prodana, jih morava še prepeljati na kupčev dom in jih zložiti na metre. Običajno se jih pri zlaganju toliko založi, da je zloženih šest metrov. O nekaterih pripovedujejo, da znajo tako zlagati, da napravijo iz 5 in pol metrov celih 6 in pol metrov, seveda, če ni kupec preveč natančen. Ne vem, če je to res; midva tega nisva še nikoli poizkusila. Pri zlaganju ma-

homa mine dopoldne; do kosila prideva šele, ko delo dokončava. Včasih kupec razume, kako revna je naša kupčija in nama da kosilo. Čas za počitek je kratek, ker morava konje zopet krmiti in ob dveh odriniti nazaj proti domu.«

»Pozabil si povedati, po čem sta prodala drva v Ljubljani.«

»Kakor je; lani so bila po 80 do 85 dinarjev za meter.«

»Hm, ali se izplača voziti v Ljubljano? Izračunajmo:

6 m³ drv po 85 din . . . . . 510 din

Stroški na poti:

prenočevanje in večerja	15	„
zobanje za konje	15	„
mitnina za 6 m ³	24	„
zajtrk	6	„
kosilo	10	„
malica	4	„
	<hr/>	
	74	din
	<hr/>	
	510	din
	<hr/>	
	—	74
	<hr/>	

Ostane izkupiček za 6 m³ . 436 din

Preračunano na m³ se pokaže, da smo prodali drva približno po 73 din.

Če bi našli doma kupca, bi jih prodali na kilogram po 12 par. Meter drv tehta približno 500 kg. Torej bi dobili doma za 1 m³ drv 60 din,

v Ljubljani	73	din
doma	60	„
ostane dobiček	13	din × 6
	<hr/>	
	78	din

Za dva dni dela s parom konj 78 din plačila.«

Boste dejali: to se pa ne izplača.

Nekateri v našem razredu so tudi tako rekli na glas. Jožmančkov Tone pa jim je na to odvrnil: »Ne izplača se, vendar moramo tako delati, če ni kupca za drva, ki jih imamo že napravljene

na. Vemo, da bodo v enem letu ležanja na prostem izgubila na teži in kakovosti, da bi jih bilo namesto 3000 kg le 2800 kg in take kakovosti, da bi ne dosegle cene niti 11 par za kg. Pa izračunajte, zakaj vseeno vozimo v Ljubljano!«

Ivan Dodič

Koruzo bomo majili

Prišel je čas, ko pospravi gospodar po skednju, da bo prostor za majenje koruze. Voz je že na novo okovan in stara Luca že komaj čaka, da bo zvozila koruzno slamo domov. Ko bo rado deževalo, bo šla gospodinja Minca k bližnjim sosedom, bo povedala fantom in dekletom, da naj pridejo zvečer v vas, ker bodo majili koruzo.

Vsak, ki ga bo povabila, bo rad prišel, ker je pri tem delu precej zabave.

Ko bodo dekleta in fantje povečerali, se bodo začeli zbirati pri Mlinarjevih na skednju. Pred njimi bo velik kup koruznih storžev, ki jih bodo majevci in majevke jemali v roke, jih slekli in devali na en kup »Marijine laske« in zelene liste, otroci pa bodo pobirali storže, jih metali v retre (jerbaze) in gledali odrasle pri delu. Majevci bodo na storžih pustili 4 do 6 listov, da bodo mogli zvezati več storžev. Navezovalci pa bodo sproti pobirali iz jerbasov storže, jih vezali po 4 ali več skupaj, ali pa naredili cele kite.

Brhka dekleta bodo v jerbasih odnašala te kite na podstrešje, kjer jih bodo obešale na dolge palice, da se bodo tam sušile.

Besedo bo povzel stari Gregor, ki veliko ve in precej tudi laže. Mladino bo strašil s pripovedkami o divjem možu, ki so ga na Pokljuki ubili pred kakimi sto leti, govoril bo o »šacih«, ki so jih kopali stari ljudje in jim je

pri tem nagajal cel kup škratov, omenjal bo kačo, ki je bila včasih v gorah pod Triglavom, tudi vil in belih konj ne bo pozabil omeniti. Okoli vseh teh čudežnih bitij bo natvezel take storije, da bodo otroci kar strmeli, starejši se bodo pa posmehovali in brili norce.

Če bo Gregor opazil, da vse te zgodbe ne zadostujejo in niso vsem razvnele domišljije, bo povedal še tisto o starem Korenu, ki je bežal pred samim seboj, ker je imel podplat skoraj odtrgan in mu je pri begu udarjal ob čevelj.

Mimogrede bo ura polnoči, otroci bodo odšli z materjo spat, če ne bodo že prej zadremali na svojem stolčku.

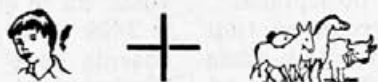
Kako pridno in močno dekle bo vzelo metlo in bo pomedlo vse majenje v kot, da bo prostor počejjen. Gospodinja Minca bo prinesla jerbasa kruha, navadno sveže pečenega, in jabolka, gospodar bo pa prinesel pod pazduho slatinar starega žganja, da bodo možaki poplaknili svoja grla. Ko bo končana malica, bodo žene odšle spat, mladina bo pa zaplesala.

Sosedov Fronc bo nategnil harmoniko, da bodo dekleta komaj zdržala na svojem mestu. Vse bo veselo, pozabljen bo trud in gospodar bo zadovoljno nalival fantom in mlajšim možem slivovko, da bodo boljše volje.

Ko bo pa prišla ura dve ali tri, bodo pa izginili vsi domov, želeč si svidenja pri drugem sosedu, ki bo jutri ali drugi teden majil koruzo.

Na Veliki petek pa bo gospodar luščil z družino semensko koruzo že pred sončnim vzhodom, ker veruje, da le take koruze ne bodo ruvali na polju orli ali vrane.

LUKEC IN ŽIVALI

NEKOČ JE ZAPRL DOMAČE V
IN POVABIL SVOJE , DA JIM POKAŽE, KAJ
ZNA. ŠLI SO V IN ZAPRLI .

„MENE VSE UBOGAJO!“ JE DEJAL IN
STOPILO H .

„POKAŽI, , KAKO BÔDEŠ Z !“ JE
VELEL IN SKRIVAJ ZA UHO. ZABOLELO JE
 IN JE RES Z ZAČELA SUVATI V .

POTEM JE STOPILO H IN VELEL:

„BRCNI, !“ IN GA JE UŠČIPNIL ZA . RES
JE KONJ . NATO SE JE SKLONIL K , JO
NAJPREJ , POTEM PA UŠČIPNIL ZA : „BODI
HUDA, !“ MUCA JE : PH, IN ZBEŽALA NA .

NATO JE UJEL . MOČNO JO JE UŠČIPNIL IN
JI UKAZAL: „TI, , ODPRI IN ZAGAGAJ!“
JE ODPRLA IN .

LUKČEVI SO DEBELO GLEDALI OD ZAČU-
DENJA. PA JE STOPILO ŠE K , KI JE NA
TLEH OB .

„TI, , PA MORAŠ NA VSO MOČ!“ JE
DEJAL IN STOPILO SKRIVAJ NA . ALI
NI LE , TUDI JE POKAZAL IN SKOČIL NA
ZASADIL MU JE V IN MU JIH . LUKČEVI
 SO SE IN DEJALI: „, JOKAJ!“ IN
 JE RES .

Na obisku pri jamskih prebivalcih

Ta ali oni, ki je že precej pokukal v zgodovino, bo menil, da ga hočem potegniti in bo dejal: »... Jamski prebivalci so živeli v naših krajih še pred davnimi tisočletji, kar nam dokazujejo sledovi v Potoški zijalki in deloma tudi odkrite jame v Sopotu v bližini Radeč pri Zidanem mostu. Zdaj jih pa pri nas ni več!«

Stanovanja jamskih prebivalcev na Dudari

Pa ni tako, dragi prijatelj! Jamski prebivalci žive celo še danes v Jugoslaviji v bližini Sremskih Karlovcev. Za tiste, ki zasledujejo vsako potovanje s pomočjo zemljevida, naj nanašnim naše potovanje: pri Zidanem mostu krenemo na pot, ki vodi proti Beogradu. Švignemo mimo Zagreba, sedeža nove banovine Hrvatske, nadaljujemo pot po plodnih slavonskih ravninah do Stare Pazove, malega kolodvora pred Beogradom. Tam priteče s severa proga od Subotice, Novega Sada in Sremskih Karlovcev. Krenemo od tam po tej progi in dospemo kmalu do Sremskih Karlovcev.

Iz Sremskih Karlovcev imamo nekaj kilometrov slabe poti do Stražilovega, najvišjega vrha v okolišu na

Fruški gori, od koder se nudi našim očem prekrasen razgled.

Vsa okolica je zelo plodovita: rodi žito in vino. Primanjkuje pa gozdom. Zato plačujejo tamkajšnje gospodinje kurjavo zelo drago. 1 hvat drv — kar je po naše 1 klafta — plačujejo po 650 dinarjev. Zato se nisem nič čudil voznikom, ki so vozili iz vinogradov različno dražje in ostanke odrezanih vinskih trt domov za gorivo.

Pogled na Donavo je zanimiv. Z ravnice in močvar ob veletoku se spreletavajo štokrlje, ki gnezdiijo kar na mestnih strehah.

Prav zaradi bližine Donave imajo v mestu obilo rib in žab. Med najbolj cenjenimi ribami je pa »smudj«. Štokrlje imajo v številnih bazarjih ob Donavi bogate pojedine. Na pomlad se oglašajo iz močvar številni zbori poskočnih krakovcev. Nepozabne nam bodo ostale slike na motorne vlačilce in ladje, ki so pripete za vlačilci. V njih prevažajo žito in drugo bogatijo s sremskih ravnin proti severu. Donava služi za važno prometno žilo.

Sremsko ravnico prečka moderna asfaltna cesta, ki veže sever z vzhodom. Cesta gre kakor črna žila skozi mesto in pokrajino in po njej drče avtomobili najrazličnejših vrst.

Tu v dolini razgibano, prešerno življenje, malo nad mestom na tako zvanem ozemlju na »Dudari«, pa bivajo še ljudje v podzemnih luknjah. Tu spodaj bogatija, gori na Dudari pa žive ljudje tako, kakor bi pisali še letnice pred Kristusovim rojstvom.

Po lagodni stezi se podamo iz sredine mesta na Dudaro. Pot nas pelje mimo obširnih pašnikov, kjer pase posamezen pastir tudi do sto konj. Pastir sede na konja in zavrača svojo čredo, kadar mu je ušla predaleč. Čez noč nažene »čikoš«, kakor pravijo

konjskemu pastirju, svoje živali v zagrajene staje, sam pa se zavleče v malo uto ali pa v luknjo, ki si jo je izkopal v zemljo.

Že od daleč ugledamo rob hriba, ki je ves živ. Petje, godala in otročji vrišči povedo, da se bližamo naselju jamskih prebivalcev.

Kakšen je prvi vtis, ko ugledamo redko naselje na Dudari?

Dozdeva se mi, kakor bi nekdo izkopal luknjo v visok ilovnat zid.

Veselo nas pozdravijo prebivalci. Tu so doma najrazličnejši ljudje različnih veroizpovedi: cigani, Madžari, Srbi, pravoslavni, muslimani. — Živopisana mešanica!

Na prostoru pred jazbinami se zbere precejšnja družčina domačinov. Eden izmed njih privleče iz temnega stanovanja gajdo. To je dolga piščal, ki jo poganja meh. Gajdaš napolni meh, potem pa izpušča sapo v svoje godalo. Iz njega priplavajo otožni, pa tudi veseli zvoki najrazličnejših popevk.

Pera Pavlovič, kakor je ime našemu gajdašu, je vesel in živahen možak. Glasbenih umetnin na gajdi se je naučil pri svojem očetu, ki je bil tudi spreten gajdaš. Okrog veselega godca se zgrne precej otrok. Ko zabrlizga veseli Pera Pavlovič v svoj instrument, se nekateri otročaji poprimejo za roke in zaplešejo, drugi pa pritegnejo k melodiji in zapojejo:

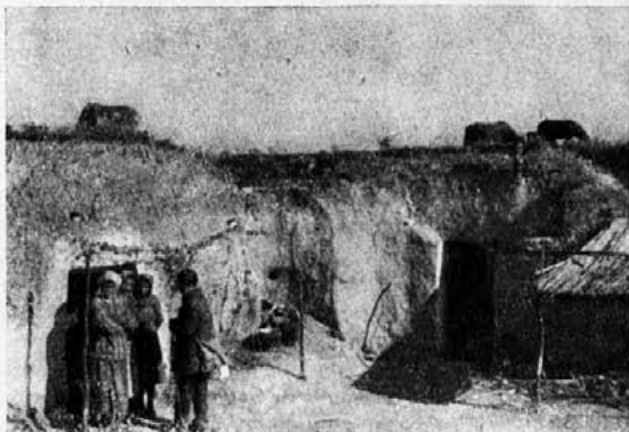
»Odbi se biser grana
od jorgovana...«

Preko sremskih ravnih zazveni ob poskakovanju veselih otročajev pesem in tedaj prikukajo iz ostalih podzemnih domov še drugi, starejši. Videč, da so prišli zvedavi tujci, so tudi oni prinesli svoje gajde in cel orkester pomagavev je okrepil melodijo. Vesele ciganske in druge pesmi nas pozdravijo.

Medtem se je zbralo okrog nas menda že vse naselje. Največ je ciganov. Črni so kakor murenčki. Oblečeni so le za silo. Mnogi kažejo razgaljena prsa in pogled na njihovo kožo pove, da si z vodo niso najboljši prijatelji.

Kako izgledajo domovi naših jamskih prebivalcev? Stopimo preko luknje njihovih domov.

Prebivalec Dudare pride zlahka do svoje palače, kadar postane brezdomec in si ne more drugje najti krova. V zemljo začne kopati rov. Širi ga v

Jamski prebivalci. Na „hišah“ se pasejo konji

daljo, v širino in višino. Njihovo stanovanje meri tri metre v dolžino, dva metra v širino in prav toliko v višino. Novi dom nima seveda nobenega okna. Edina razsvetljava prihaja skozi vrata.

»Koliko vas tu stanuje?« vprašam prijazno ženo črnih las in črnih oči.

»Vsa družina, dragi gospodine!« odgovarja, in nadaljuje: »Mož, 4 otroci in jaz.« Družina pa šteje navadno še nekaj četveronožcev, psa čuvaja in včasih tudi prašička, ki stanuje kar v sobi z ostalimi. Vsaka družina ima tudi nekaj kur, ki skačejo pred jazbinami.

V »sobah« imajo kaj siromašno pohištvo. Za postelje služijo deske najrazličnejših dolžin. Preko desk vržejo slamo — in ležišče je gotovo.

Mlada ciganka pestva bratca

Luknje služijo za vse: za spalnico, kuhinjo in obednico. V enem izmed obeh kotov, nasproti vhodu, je prislonjen polomljen železen štedilnik. »Sporget« mu pravijo na Dudari. Tam kuhajo svoja skromna kosila. Prebivalci ne premorejo nič svojih njiv. Ves živč kupijo od vrtnarjev, ali pa ga morda včasih tudi naberejo na tujih vrtovih, ko se vračajo iz mesta.

Kadar gori v štedilniku, se vije po »sobi« dim. Kuhalnik namreč ne premore dimnika. Zato so špranje v razpadlih vratih edini dohod za sveži zrak in edina ventilacija, da uhaja iz kuhinje dušeci dim. Bivanje v takem stanovanju res ni kaj prida. Siromak pa prenese vse, le da si potolaži želodec.

Edina vrlina podzemeljskih domovanj je izenačena temperatura. Poleti imajo v svojih lisičinah hladno, pozimi pa še precej toplo. Seveda, ta-

krat, kadar vleče preko ravnice »košava«, kakor imenujejo oster veter, so prebivalci revčki in se gnetejo okrog skromnega štedilnika.

Takrat spravijo gospodinje v sobo vse svoje premoženje: deco, moža in piščance in prašička. Pujsek se zavalji pod štedilnik in mirno ždi vso noč z ostalimi v toplem zavetju. Če je drugi dan kaj sonca, pa uidejo vsi na plan, kjer iščejo sončnih prostorčkov. Vsi! Starši, deca in živali.

Ob deževnem vremenu je na Dudari hudo. Skozi strop kaplja voda in neprijetna vlaga se širi po vsem prostoru.

Večkrat se dogodi tudi nesreča. Deževje razmehča zemljo in s stropa se začne krušiti ilovica in pada na speče prebivalce, na štedilnik in na njihovo ostalo beračijo. Katerikrat so se že primerile tudi hujše nesreče. Nad glavami prebivalcev se udre sloj zemlje in jih zasuje. Tedaj s kriki privabijo sosede, ki začno s kopanjem reševati nesrečne sosede.

Star možak mi je tarnal o taki nesreči, ki ga je zadela nedavno. Ko se je začel rušiti strop nad glavami, so vsi domači pobegnili iz opasne jame. V trenutku zmede pa so pozabili na pujska, ki je mirno ždel pod štedilnikom. Bil je veselje in ponos vse družine. Veselili so se že trenutka, ko ga bodo zaklali in zavrteli na ražnju in povabili na imeniten prigrizek tudi svoje prijatelje. Videč, da je ostala štirinogata živalca v zasutem domu, so jadrno kopali, da bi ga rešili. Pa preden so izkopali podrtino, je bil prašiček že mrtev in ves stlačen. »To je bil eden najhujših trenutkov mojega revnega življenja,« mi je pripovedoval stari cigan.

»O, odslej nas ne bo zadela več taka nesreča,« je pristavila ciganka. »Glejte, zdaj smo postavili za njegovega naslednika novo domovanje.« In res, na prostoru pred njihovim novim rovom so postavili majhen kurnik in vanj spravijo prašička čez noč.

Čeprav je tu na Dudari doma revščina in pomanjkanje, pa je naselje, kjer je zdaj kakih 25 družin, lahko vsem v vzgled mirnega in tovariškega sožitja. Kaže, kakor da je vse prebivalce življenje v temnih luknjah zblizalo in sprijateljilo. Očetje in starejši sinovi hodijo na delo v mesto kot dni-narji in težaki. Nekateri hodijo tudi na poljska dela ter pomagajo pri delih v vinogradih. Med tremi stenami brez oken, v domu iz ilovice, se prebijajo skozi življenje. Četrta, prazna stena, ki je zakrita z lesenimi vrati, jim služi za vez z življenjem. Skromne zahteve so tu doma. Vsaka družina goji le eno misel: da bi si mogla postaviti skromno, iz doma pečene opeke malo zidano stavbo. Na robu lisičjih lukenj nastaja zadnje čase namreč tudi zidano naselje.

Razgovor s stanovalci Dudare je tekel živahno. Okrog nas se je lovila deca, ki se gotovo ne zaveda siromašnega stanja. Deca je vsepovsod vesela in razigrana, naj bo na parketu, na težkih preprogah, v podstrešnih ali v podkletnih stanovanjih, naj bo pri planinskih pastirjih ali pri ribičih ob Jadranu. Prav tak je tudi drobiž jamskih prebivalcev ob Dudari.

Morda pa so ti kriki in veseli poskoki črnih cigančkov, ki imajo na sebi le nekaj siromašnih cap, samo krinka, ki se za njo skrivajo žalostne

misli in trpki doživljaji mladih dni. Morda? Kdo ve? ...

Pr eden smo se poslovili, smo s pogledom zajeli še ves razigrani svet na Dudari. Dolga vrsta v svežo ilovico vklesanih vrat in za njimi borni domovi so kakor črni dnevi v pratiki bednega življenja. Okrog nas prešerni godci z gajdami pod pazduhami. Pa številne črne matere in drugi, ki jih je trpkost življenja potegnila iz mestnega središča v podzemne domove ...

Naroda, kakor na sejmu. Dekleta, ki so le na desnicah pestovale svoje bratce in sestrice, so mahale z levicami. Pobci pa so nas spremljali navzdol po poti in uganjali svoje burke.

Najbolj miren je bil črnooki in kodrolasi Jovanče. Ta je šel z nami prav do razkrižja. Čebljak nam je najrazličnejše. Pred slovesom smo mu stisnili v roke nekaj drobiža. »To bo za bolno mater,« je dejal in pristavil zahvalo, kakor je ne bi pričakovali sredi jamarjev: »Ljubim ruke!« ...

Nato se je ciganče Jovanče okrenil in naglo zbežal navzgor proti Dudari.

Preko planjave so prihajali kriki mladine in akordi gajdašev. Vmes je rezko klical pastir čikoš raztepeno čredo svojih konj, ki so mu ušli na rob Dudare in so se pasli na slemenu podzemnih stanovanj. Na daljavo so se zdele senčne slike konj pošastne.

Zemlja, ta naša zemlja je edina vsem dobra: enim nudi na istem prostorčku tolažbo za prazen želodec, drugim pa daje skromno stanovanje in boren kotiček, kamor ubežiš iz življenja pred življenjskimi vrtinci ... Vsem pa bo dala tiho in mirno poslednje domovanje ...

D a n i c a G r u d e n

VINOTOK

Jesen je. Sonce medle žarke meče.

Klopotec žalostno klepeče.

Oj vinotok, oj vinotok!

Zakaj nam trgatev ne gre od rok?

Spomladi je slana padla zarana,

poleti je močno razbijala toča,
bila jeseni dolga je moča.

Če grozdja ni, še kruha ni.

V naših hišah je polno otrok.

Oj vinotok, oj vinotok!

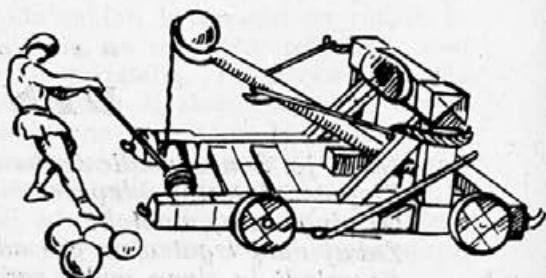
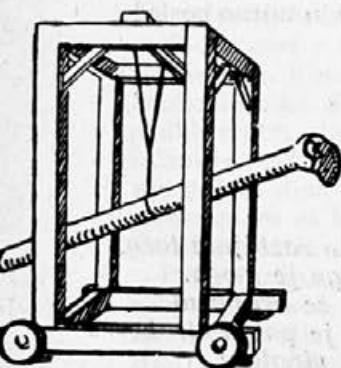
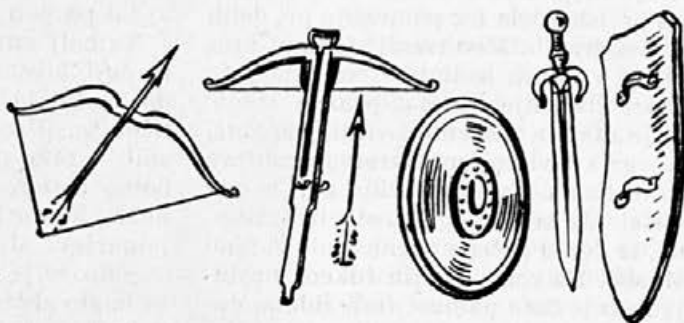
Kako se je človek bojeval

Najprej je človek izumil orožje za lov na divjačino in za obrambo pred divjimi zvermi. Kmalu pa je pračlovek s tem orožjem napadal ljudi — svoje sovražnike — ali se branil sovražnih napadov. Prvo orožje so bili koli in kamni, ki jih je človek metal v sovražnika. Nato je potisnil palico v kamen, ki je imel luknjo. Kamen je še z jermenom živalske kože zvezal na palico — in nastalo je bojno kladivo. Iz živalske kože si je napravil tudi pračo, s katero je metal kamenje v sovražnika.

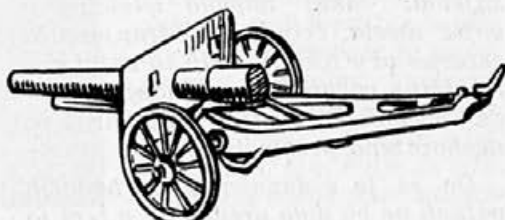
Ko je človek začel topiti in kovati železo, je izumil meč in cepce in kije, s katerimi je udrihal po sovražniku. Na sovražnika pa je že streljal s pušicami iz loka.

Pred sovražnikovimi pušicami in bati in meči ga je varoval ščit. Ščit je bil najprej iz debele bivolje kože, kasneje iz železa.

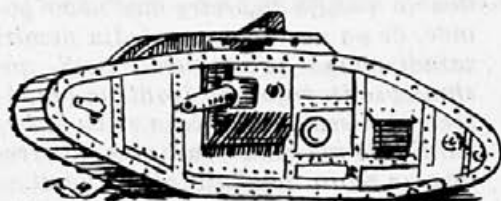
Pred tem orožjem je bil človek varen v gradovih. Zato je človek izumil orožje za napad gradov. Privezal je na ogrodje debela, močna debla, s katerimi je suval v grajske duri in zidovje. Na grajske vojščake pa je metal iz posebnega stroja velike kamne. To je bil prvi top. Na konec puščic je privezal smolnato slamo in jo zažgal. Ko je gorela, je izstrelil gorečo puščico na slamnate strehe graščinskih hiš, da se je vnel požar. Večkrat je oblegal grad tako dolgo, da je v gradu nastala lakota, ali da so začele razsajati kužne bolezni in so se morali branilci vdati.

Ko je človek izumil smodnik, si je omislil puške. Prve puške so bile tako velike in tako težke, da jih je moralo prenašati več mož. Kmalu pa se je puška izpopolnila tako, da jo je lahko nosil en sam človek na rami. Izumila se je celo taka puška, da jo človek lahko nosi v žepu. To je samokres. Iz samokresa lahko izstreliti človek tudi do 20 krogel zaporedoma. Tudi iz puške izstreliti dandanes vojak več krogel zaporedoma. Največ krogel izstreliti v kratkem času strojna puška.

Največ orožja je človek izumil v svetovni vojni. Izumil je velike topove in strojne tanke, ki rušijo in pomendrajajo vse, kar jim stopi na pot. Na tanku so topovi in strojne puške, ki v boju neprestano streljajo in ubijajo sovražnika. Strašno orožje je tudi granata, ki jo meče vojak v sovražnika. Kamor pade, vse uniči.

Najstrašnejše pa so granate s strupenimi plini, ki jih sovražnik meče iz letal. Razširijo plin, ki zastrupi ljudi in živali. Pred strupenimi plini se človek varuje s plinsko masko. Bog ve, kaj bo človek še vse izumil iz sovraštva do sočloveka!

Junaki sinjih višav

Zakaj obstreljuje letalstvo mesta

V zadnjem času smo skoro vsak dan čitali v časopisju o napadih bombardierjev na nezaščiteni mesta. To se je lani godilo na Španskem, letos pa na Poljskem in na Kitajskem. Varšava, glavno mesto Poljske, je bila od nemških bomb iz nemških letal skoroda popolnoma porušena. Pa se vprašujemo: zakaj napada letalstvo v vojni mesta, četudi niso trdnjave in čeravno ni v njih nikakih za vojne potrebe važnih tornic? Saj je vendar nečloveško obstreljevati mirno in neoboroženo prebivalstvo!

Da se to v današnjih in bodočih vojnah ne bo dalo preprečiti, o tem so si na jasnem vse države sveta. Zaradi tega skušajo povsod v večjih mestih zidati podzemski zaklonišča za prebivalstvo in nabaviti čim več protiletalskih topov za obrambo mest proti letalskim napadom. V moderni vojni ni vojno področje ali fronta le tam, kjer si stojita sovražni armadi nasproti, ampak še v večji meri prostor za fronto, ki ga imenujemo zaledje. To zaledje je še v večji opasnosti pred napadi iz zraka, kot fronta sama. Saj trdijo vojni strokovnjaki, da je v moderni vojni fronta bolj varna, kot prostor za fronto. Za fronto se namreč zbirajo pomožne armade, ki imajo nalogo, priskočiti na pomoč vojakom v fronti, če bi jih napadli močnejši oddelki sovražnika. Te armade se zbirajo najčešče ob železniških križiščih. Teh križišč je največ v mestih. Zaradi tega skušajo sovražnikovi letalci za vsako ceno razbiti ta križišča, da bi onemogočili rezervam dospeti pravočasno na pomoč.

V mestih so tudi vojašnice in druge stavbe, kjer se zbirajo pomožne armade. Tudi te obstreljuje sovražnik iz enakih vzrokov. Zaradi obrambe iz protiletalskih topov in iz bojazni pred lovskimi letali, ki skušajo napasti so-

vražna letala, mečejo sovražni bombniki bombe na križišča in na vojašnice iz velike višine. Bomba pa ne leti navzdol navpično, ampak v loku, kakršna je pač brzina bombnika. Zadeti pravi cilj je zelo težko. Ni tedaj čudno, če zgreši bomba za par sto metrov svoj cilj in poruši bližnje hiše, v katerih stanujejo ljudje, ki niso vojaki.

Eden glavnih vzrokov bombardiranja mest in večjih krajev pa je strah in groza, ki ju napadi širijo med ljudstvom. Prestrašeno ljudstvo izgubi lahko pogum za nadaljevanje vojne in je kaj kmalu pripravljeno skleniti mir. Po obstreljevanju mest nastanejo lahko med vaščani neredi in upori. Lahko si predstavljamo, kako vpliva že sam ropot rovražnikovega bombardierja med ženskami, otroki in bolniki! Groza in strah se loteva še najhrabrejšega meščana. Vsak se izprašuje: kam bo treščila bomba? Koga bo ubila? Posebno si lahko predstavljamo strah in grozo v mestih brez zaklonišč, brez protiplinskih mask in brez obrambe proti požarom. Ljudje bi begali brez glave okrog kakor zgubljeni in žrtev bi bilo vedno več.

Vojak na fronti more vzdržati, se brani in napada le, če dela zaledje zanj, da zbira zanj hrano, orožje, strelivo in pošilja nepretrogoma novo pomoč. Če pa nastanejo v zaledju nemiri zaradi obupa prestrašenih ljudi, zastane vse in vojak na fronti je prepuščen sam sebi. Nekaj časa se bo še boril. Ko pa mu zmanjka hrane ali streliva, se mora umakniti ali pa vdati.

To ve sovražnik prav dobro. Zaradi tega hoče najprej ubiti odpornost prebivalstva v zaledju. To skuša doseči z napadi na mesta. Čim večja in važnejša so mesta, tem češče jih bo napadal s svojim letalstvom.

Da onemogočijo ali vsaj zmanjšajo neredi in strah v mestih, so angleška in francoska oblastva ukazala odpeljati iz glavnih mest — v prvi vrsti vse otroke in starejše ljudi in so pozvala vse ostalo prebivalstvo, naj se izseli v vasi na deželi, ako imajo tam kakšno posestvo.

**Kanton po napadu
sovražnih bombarderjev**

velika zaklonišča, spuščajo na dolgih jeklenih žicah balone v zrak, da bi se sovražna letala zaletela v žice in se ugonobila, postavljajo na strehe visokih zgradb velike strojnice in skrbe v glavnem za lastno dobro letalstvo. Posebno skrb posvečajo svojim lovskim letalom. Brzina lovskih letal je večja od brzine težkih bombnikov, zaradi tega napadajo bombnike najprej letalci-lovci. Skušajo se dvigniti nad sovražne bombnike, jih obletavajo in napadajo s strojnimi puškami. Čim boljše letalce - lovce in čim več lovskih letal ima kaka država, tem boljše so njena mesta varna pred sovražnimi napadi.

Seveda skušajo države še drugače zaščititi svoja mesta pred napadi iz zraka. Na vrhove okoliških hribov postavljajo protiletalske topove, zidajo

Naši letalci-lovci spadajo v vrsto najboljših letalcev sveta. Ne boje se pogledati smrti v obraz, ko je treba braniti domovino pred sovražnikom.

P. Strmšek

Ilustriral A. Sirk

Naša uboga mamica

Naša mamica nima več svojega očka, svoje mamice pa celo nikoli ni poznala. Očka ji je pač še pokazal njen grob, potem pa je tudi sam kmalu umrl. Mamica je samo včasih še mogla obiskati oba tako draga ji groba. Kako žalostna je bila, ko je videla, da so že prekopali grob njene mamice in položili vanj novega mrliča. Od tedaj je vedno žalostna.

Kadar je god njene mamice ali pa njenega očke, prižge lučke pred njuni podobama, da nastane pravi oltarček. Saj pa jima prinese tudi cvetlice, da jima je lepše na oltarčku. Tudi na Vseh svetnikov dan, ko gredo drugi na grobove, okraši naša mamica doma svoj oltarček ter moli za svojo mamico in svojega očka. Uboga naša mamica!

Kako se je razvijal nož

Prvi nož pračloveka je bil iz kamna. Rezal je slabo. Zaradi tega ga je njegov gospodar obrusil. Da bi ga laže držal, mu je dodal ročaj. Ko je človek našel v zemlji kovino, si je skoval nož iz bakra in železa. Za boj proti sovražnikom si je napravil ostro bodalo in dolgo sabljo. Naši pradedi so želi pšenico in travo z nožem. Ravni nož pa ni bil zato pripraven, zato so ga zakrivili. Nastal je srp. Iz srpa je nastala kosa. S koso se kosi trava. Nož na kosi je dolg in je pritrjen na kosišče. Na kosišču sta dva ročaja, da more kosec mahati s koso z obema rokama.

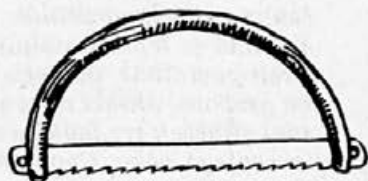
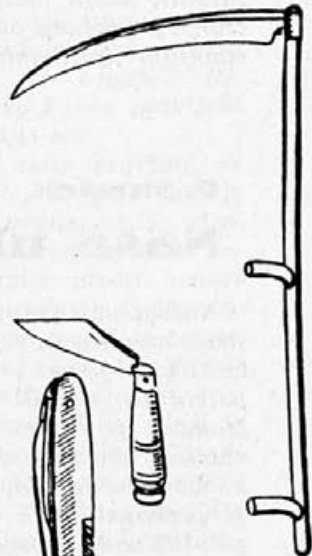
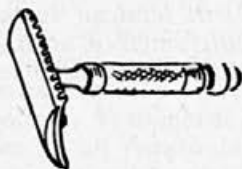
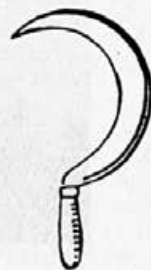
Zapirajoči se nož je bila nova iznajdba naših pradedov. Brž se je razširil med ljudmi, ker je bil zelo

pripraven. Svojega gospodarja ni vrezal in se dolgo časa ni skrhal, ker se je klina skrila v

leseno zarezo. Najprej je človek naredil pipec, pozneje pa žepni nož. Pipec ima le eno klino, žepni nož jih ima pa lahko več. Sorodnica pipeca in žepnega noža je britev za britje. Ta je silno ostra in jo smejo vzeti v roke le možje. Otroke takoj vreže v prst. Britev je prababica strojčka za britje. V strojček za britje pritrđijo tanko klino, ki je na obeh straneh nabrušena.

Nekoč je nekdo pritrđil dva noža skupaj. Nastale so škarje. Škarij je mnogo vrst: vrtnarske, zdravniške, krojaške itd.

Kadar je postal nož top in nazobčan, je prerezal kos lesa bolje kakor ostri. Zato mu je človek nalašč nalomil zobe. Tak nož je lepo grizel les. To je bil začetek žage. Žaga se je vedno bolj izpreminjala. Za razna dela so nastale različne žage, enoročne

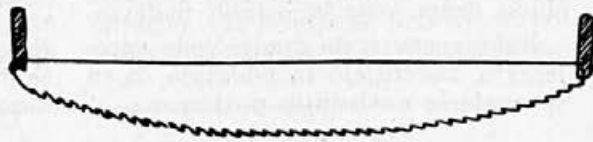
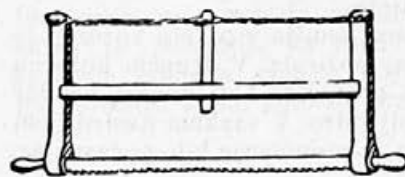
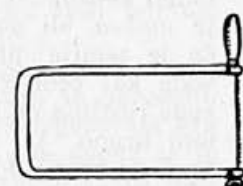
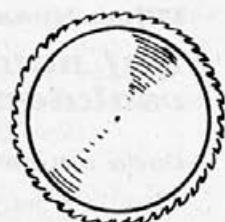
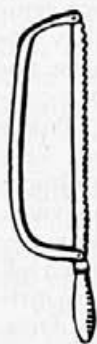

in dvoročne. Dobile so tudi posebna imena: mizarska, tesarska, cirkularka itd.

Dandanes ima nož še druge sorodnike. K njemu spadajo mali noži za drobnogledno delo, zdravniški noži za operacije, čevljarški, dleta, mesarske sekire, kuhinjski sekači. Tudi žaga ima mnogo sorodnikov. So žage, ki prežagajo deblo, ko da je iz mila. So tudi žage, ki prežagajo kos železa. Vsa ta orodja izpopolnjujejo delo naših rok. Ako bi ne bilo tega orodja, bi človek teže živel. Človek bi nazadoval, prišlo bi k nam pomanjkanje, s pomanjkanjem pa lakota.

Preden je človek vse to izumil, je minilo mnogo, mnogo časa. Najhitreje je izumil nova orodja, ko je spoznal, koliko so vredne razne kovinske rude.

Pomen in uporaba železa

Kakšnega pomena je za vse človeštvo železna ruda, to uvidimo lahko, ako si samo zamislimo, kje in kako ga uporabljamo.

Vsaka gospodinja šiva inplete z železnimi iglami in pletilkami, uporablja železne šivalne stroje, striže s škarjami iz železa, kuha v železnih posodah, kuri železno peč. Z železno palico brska po kurivu v peči, z železnim kladivom zabija žeblje v steno in železne klešče ga zopet izpulijo. V kovačnici kot tudi v drugih delavnicah

je skoro vse iz železa: dleta, pile, nakovala, ostalo orodje — vse železno.

Vojne ladje, vse ostalo orožje — železno.

Če se ozremo na polje: plug, parni stroj, mlatilni stroj — skoro vse samo železno.

Ako opazujemo delo vsepovsod, uvidimo kmalu, da si skoro ne moremo misliti življenje brez železa.

In železo so poznali že naši pradedi. Saj so našli že v egiptskih piramidah razno železno orodje. Danes pa ga izrabljamo bolj in bolj, čim bolj napreduje tehnika. — Brez železa bi nam bilo življenje težko.

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh«

Voda v zemlji

»Zemlja v naravi ni skoraj nikdar popolnoma suha. Že, če jo potipljemo, lahko spoznamo, ali je le *vlažna*, ali je *mokra*, ali pa je celo *premočena*. Če je zemlja premočena, se iz nje voda kar cedi, če jo stisnemo. Brez vode rastlina ne bi mogla živeti. Voda topi hrano, ki se nahaja v zemlji. Voda to hrano dovaja rastlini in končno — v kolikor je rastlina ne potrebuje — izhlapi. *Voda je četrti važni sestavni del zemlje*. Kako ogromne količine vode potrebuje rastlina za svojo rast, je razvidno iz primera:

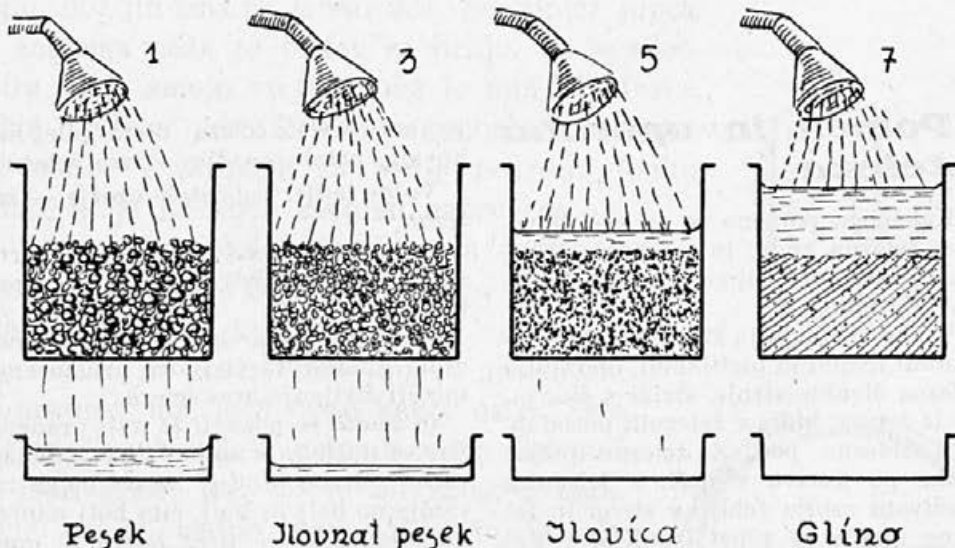
Na enem hektaru dobro obdelane zemlje zraste lahko 40 centov pšenice in 40 centov slame. Rastline so za to potrebovale nič manj in nič več kot 2,400.000 litrov vode. Vso to vodo so rastline dobile iz zemlje, zemlja pa je večji del vode dobila izpod neba v obliki dežja, rose in ostalih padavin.

Kako razne vrste zemlje vodo sprejemajo, zadržujejo in oddajajo, bova spoznala iz naslednjih poskusov.«

Učenjak je vzel iz omare 7 enako velikih, visokih steklenih kozarcev. Dno vsakega kozarca pa je imelo vse polno drobnih lukenj. Te luknje pa so bile tako majhne, da je učenjak kljub temu v kozarce lahko nasul zemlje. V vsakem kozarcu je bila enaka količina zemlje. Na levi strani je stal kozarec s peskom, potem pa so se vrstile ostale zemlje vse do gline, ki se je nahajala na desni strani. Pripomniti je treba, da je učenjak pred poskusom vsaki zemlji dodal še enako količino humusa, tako da so bile zemlje enake onim, ki bi jih dobili v naravi z različnih njiv. Preden je poskus pričel, je učenjak zemljo v vsakem kozarcu narahlo potlačil. Poklical je nato sedem pomočnikov. Vsakemu je dal v roko malo škropilnico. V vsaki je bila enaka količina vode.

Ko se je vsak od pomočnikov postavil na označeno mesto, je učenjak ukazal: »Vlivate!« Vsi hkrati so pričeli enakomerno zalivati zemljo. Opozval sem, kako različne zemlje vodo sprejemajo.

Peščena zemlja v prvem kozarcu je vodo kar požirala. V drugem kozarcu je voda pronicala bolj počasi, vendar še dovolj hitro. V vsakem naslednjem kozarcu je pronicanje bilo počasnejše.

Kako različne zemlje sprejemajo vodo in koliko jo zadržijo

Ilovica v petem kozarcu ni mogla sproti popiti vse vode, ki so jo na njo nalili. Še manj jo je popila težka ilovica, glina pa je sploh ni vpijala. Vsaj izgledalo je tako.

Še preden pa so pomočniki izlili vso vodo, je iz dna prvega kozarca voda že kapljala. Pesek jo je hitro sprejel, ali je ni mogel zadržati. Nekoliko več vode je zadržala zemlja v naslednjem kozarcu, vendar je tudi iz dna tega kakor tudi iz dna tretjega in četrtega kozarca voda počasi kapljala. V petem kozarcu se voda na dnu ni pojavila, prav tako ne v šestem in sedmem. Opazil pa sem, da zemlje v poslednjih treh kozarcih počasi vsrkavajo vodo, ki so jo pomočniki nalili. Pri tem se je zemlja nabotila. Izgledalo je, da jo je vedno več.

Poskus je bil izredno zanimiv. Dolgo časa smo čakali, da so težke zemlje vpile vso vodo.

»Ni važno,« je dejal učenjak, »kako hitro zemlja vodo, ki jo ji dovajamo, vpije, mnogo bolj važno je, koliko vode more zemlja zadržati. Poskusi so pokazali, da vodo najprej sprejme peščena zemlja, najpozneje pa glinasta. Toda, peščena zemlja ne

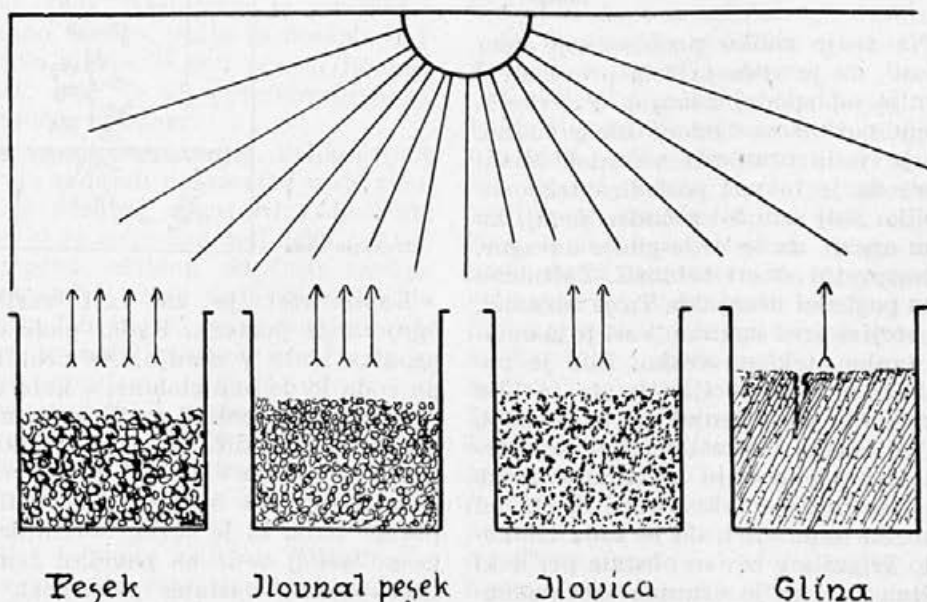
obdrži mnogo vode, medtem ko jo ilovica in glina zadržita mnogo več.«

Nato je učenjak stehal vodo, ki je prikapljala skozi dna posameznih kozarcev in si nekaj zabeležil.

Vseh sedem kozarcev, s katerimi sva napravila opisani poskus, sva z učenjakom odnesla na sonce. Po poti sem zvedel, da na sprejem vode ne vpliva le glina, temveč tudi humus, ki se nahaja v zemlji.

Ko sva kozarce prinesla na sonce, je učenjak izvlekel uro in zabeležil, kdaj je poskus pričel. Opazovala sva dolgo časa. Pod vplivom sonca se je zemlja v kozarcih pričela sušiti. Dognala sva, da se je najprej posušila peščena zemlja v prvem kozarcu. Najprej je vodo sprejela, najmanj jo je zadržala in najprej jo je oddala. Nekoliko kasneje se je posušila zemlja v drugem kozarcu. Kar po vrsti je šlo. Da se posuši zemlja v petem kozarcu, sva čakala par dni, za ono v sedmem kozarcu pa nekaj tednov.

»Posamezne vrste zemlje sprejemajo vodo različno hitro. Najprej jo sprejme peščena zemlja, najkasneje glinasta. Vse zemlje ne zadržijo enako količino vode. Najmanj jo zadrži pe-

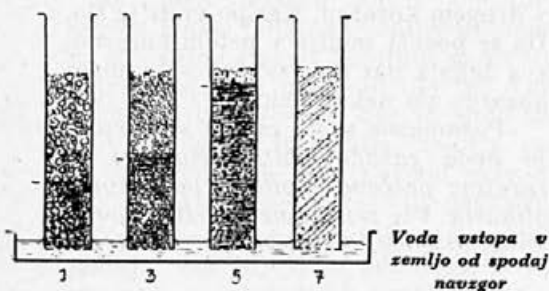

Različne zemlje se različno hitro sušijo. Najprej se peščena

ščena, največ pa glinasta. Tudi posušijo se različne zemlje različno hitro. Najprej se posuši peščena, najpozneje pa glinasta. Kadar se glinasta zemlja suši, se manjša njena prostornina. Zaradi tega taka zemlja razpoka. Ta pojav opazimo na težkih zemljah.«

Poskusi so se nadaljevali. Učenjak je vzel novih sedem kozarcev. Bili so podobni prejšnjim, le da so bili ožji in bolj visoki. Tudi pri teh kozarcih je bilo dno vse preluknjano. V sedem kozarcev je učenjak nasul sedem vrst zemlje, nato pa je vsako nekoliko stlačil, da bi bila bolj podobna zemlji v naravi. Ko je to pripravil, je vzel veliko plitko posodo in jo do višine treh prstov nalil z vodo. V to vodo je učenjak hkrati postavil vseh sedem kozarcev in mi velel, naj opazujem, kaj se bo zgodilo.

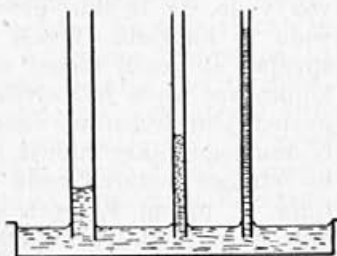

Na svoje veliko presenečenje sem opazil, da je voda pričela pronicati v zemljo od spodaj navzgor. Pri prejšnjem poskusu se mi ni zdelo čudno, ko je voda pronicala navzdol. Mislil sem, da je to pač posledica težnosti. Toliko bolj sem bil začuden sedaj, ko sem opazil, da se voda giblje navzgor, v nasprotni smeri težnosti. Začuden sem pogledal učenjaka. Ta je razumel, da stojim pred uganko. Vzel je iz omare tanko stekleno cevko. Bila je podobna oni od cuclja, le da je bila mnogo tanjša. Učenjak mi je povedal, da se takšna cevka imenuje: kapilarna cevka. S spodnjo odprtino te cevke se je učenjak dotaknil vode. Zastrmel sem, ko sem videl, da je voda bliskovito švignila v cev in obstala pri neki višini. Za tem je učenjak vzel podobno, pa še tanjšo cev in ponovil po-

skus. Tudi v to cevko je vstopila voda, le nekoliko bolj počasi, dosegla pa je večjo višino.

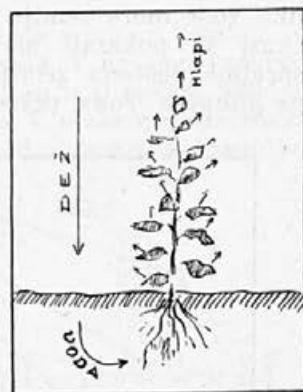
»Videla sva, da je zemlja sestavljena iz peska, gline in humusa. Vse to se v zemlji nahaja v drobnih kosih.

Čim tanjša je cevka, tem višje stopi voda

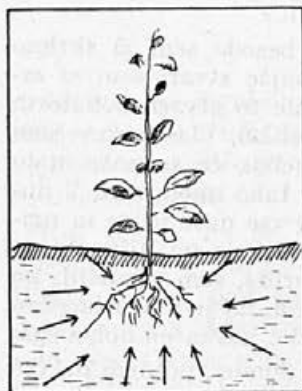
Med posameznimi kosi pa so praznine. Te praznine so med seboj v zvezi in tvorijo nekake zvite, nepravilne cevke. Če zemljo namočimo od spodnje strani, stopi voda v te cevke. Iz poskusa sva videla, da v tanjših cevkah more voda priti višje nego v debelejših, potrebuje pa za to več časa. Ta pojav imenujemo kapilarnost.

Kroženje vode

Kapilarnost je za rast rastline ogromnega pomena. Kadar pade dež, pronicata voda v zemljo. Ne pronicata pa voda le do one globine, v kateri so razširjene korenine rastline, temveč gre še mnogo nižje — seve le takrat, kadar je zemlja v globini dovolj zrahljana. (Globoko oranje.) Ko rastlina porabi vodo, ki je okrog korenin in ko se nekaj vode na površini zemlje tudi posuši, nastane nevarnost, da rastlina ovrene in odmre. To pa se ne

zgodí, ker vsled kapilarnosti voda iz nižjih plasti pronica navzgor, vse do koreninic in do površine zemlje. Potovanje vode vsled kapilarnosti pa se ne vrši le navzgor, temveč tudi navzdol, pa tudi desno, levo in poševno. Če kjer koli v zemlji zaradi katerega koli vzroka vode zmanjka, pronica na to mesto po zakonu kapilarnosti voda, ki je v bližini. *Vsled kapilarnosti voda v zemlji pronica navzdol, navzgor in v ostale smeri.*«

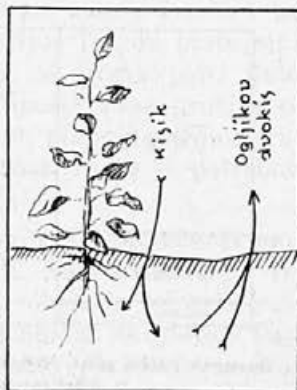
Če se okrog koreninic zemlja osuši, prihaja na isto mesto vsled kapilarnosti voda od vseh strani

Pogledal sem še enkrat vseh sedem kozarcev. Po temni barvi zemlje sem natančno videl, do katere višine je prišla voda. Najhitreje je vstopila v peščeno zemljo, pa je tu dosegla najmanjšo višino. V peti posodi je stala mnogo više — ali potrebovala je za to mnogo več časa.

Na moje vprašanje, koliko vode morejo zadržati posamezne vrste zemlje, je učenjak odgovoril: »Količina vode, ki jo more zadržati neka zemlja, je močno odvisna od vrste zemlje. Pesek zadrži malo vode. Čim bolj je droben, tem več jo more zadržati. Glina pa jo zadrži največ. Res je, da jo počasi sprejema, ali jo neverjetno mnogo zadrži. S poskusi so dognali, da zadrži glina do 60 % vode, ilovica od 30 do 40 %, medtem ko more pesek zadržati le okrog 20 % vode. Ali zemlji smemo dati le polovico vode, kolikor jo more zadržati. Ostalo polovico praznin mora izpolniti zrak in nekateri drugi plini.«

Zrak v zemlji

»Pri poskusih z vodo sva spoznala, da se med posameznimi delci, ki sestavljajo zemljo, nahajajo večji ali manjši prostori, ki jih pri dobri zemlji do polovice napolni voda, ostalo polovico pa mora napolniti zrak. *Zrak je peti važni sestavni del zemlje.*

Dihanje zemlje. Zemlja iz zraka jemlje kisik, ki ga potrebujejo koreninice in glivice, oddaja pa ogljikov dvokis

Zrak, ki se nahaja v zemlji, pa je po svojem sestavu drugačen kot navaden zrak. Znano je, da sestoji zrak, ki ga mi vdihavamo, iz 79 % dušika, 20,97 % kisika in 0,03 % ogljikovega dvokisa. Zrak pa, ki se nahaja v zemlji, more imeti 79 % dušika, 20 % kisika in do 1 % ogljikovega dvokisa.

Od kod tolika množina ogljikovega dvokisa v zemeljskem zraku?

V rodovitni zemlji so bakterije. Te bakterije potrebujejo za svoje življenje kisik, oddajajo pa ogljikov dvokis. Posledica tega je, da se množina ogljikovega dvokisa stalno večja, množina kisika v zemeljskem zraku pa pada. Če bi tako ostalo, bi prepotrebne bakterije kaj kmalu odmrle, pa tudi korenine ne bi dobile potrebnega kisika. To pa se ne zgodi, ker se zemeljski zrak stalno menjava z zrakom, ki je nad zemljo. *Zemlja diha kakor človek. Vdihava zrak, iz katerega porabi kisik, in izdihava zrak, ki je poln ogljikovega dvokisa.* Tebi pa je znano, da se skozi zamašen nos ne da dihati. Prav tako je pri zemlji. Če hočemo, da bo zemlja dihala, moramo skrbeti, da bo dovolj zrahljana.

Kako važno je dihanje zemlje, spoznamo iz naslednjega primera: En sam hektar zemlje, na kateri raste žito, odda v enem samem poletju 15 do 20 tisoč kilogramov ogljikovega dvokisa. Dve tretjini tega plina so oddale bakterije, ostalo pa korenine in koreninice. To bi ne bilo mogoče, če bi zemlja bila zbita in stlačena.

Pesek	Voda
	3rak
Glina	
HUMUS	

Razmerje peska, gline, humusa, vode in zraka v dobri zemlji

Raziskovanja so pokazala, da mora dobra, rodovitna zemlja imeti okrog 50 % svoje prostornine izpolnjene s peskom, glino in humusom. 25 % praznine mora izpolnjevati voda, ostalih 25 % pa zrak.

Na žalost, niso vse zemlje v naši domovini tako dobre, da bi ustrezale pravkar omenjenim zahtevam. Umna glava pa in pridna roka moreta sčasoma še tako slabo zemljo zboljšati.

Če je v zemlji kamenje, ga je treba pobrati, ker veliko kamenje zmanjšuje površino rodovitne zemlje.

Če je zemlja preveč peščena, je treba nanjo navoziti gline ali ilovice. Glina ali ilovica se često nahajata na isti njeni, le da sta v nižjih plasteh. Tudi humus zboljša peščeno zemljo.

Če je zemlja preveč glinasta, ji je treba dodati drobnega peska.

Da bo zemlja imela dovolj humusa, jo moramo dobro gnojiti s hlevskim gnojem. Delati moramo kompost in ga voziti na njivo. Za kompost uporabimo hlevski gnoj, zemljo in rastlinske odpadke.

Važno je, da je izpolnjena ona zahteva, ki pravi, da mora biti v dobri

zemlji le polovica trdnih snovi (peska, gline in humusa), od preostale polovice pa mora polovico izpolnjevati voda, ostalo polovico pa zrak. To bomo dosegli, če bomo skrbeli, da bo zemlja sestavljena iz pravilnega razmerja peska, gline in humusa, *prav posebno pa moramo poskrbeti, da bodo praznine ostale ohranjene. To bomo dosegli, če bomo zemljo večkrat rahljali, bodisi s plugom, brano, motiko, lopato ali s kakim drugim orodjem. Trud, ki ga bomo vložili v zemljo, bo stoterj poplačan.*

Učenjakeve besede sem si skrbno zapomnil. Važnejše stvari sem si zapisal. Saj so bile to stvari, o katerih nikdar nisem slišal, dasiravno sem odrasel na kmetiji, če se naše malo posestvece sme tako imenovati. V duhu sem obhodil vse naše njive in ugibal, kakšna zemlja je na njih. Že ne more biti kaj prida, sem si mislil, ko mati vedno tarna, da je s to nesrečno zemljo samo delo, haska pa nobenega.

Ko se vrnem domov, pojdem na vse njive. Na vsaki bom vzel nekaj zemlje. Učenjaka poprosim, naj mi da potrebne priprave, pa bom vso zemljo preiskal. Če se bo dalo kaj popraviti, bom skušal to napraviti. Spomnil sem se očeta, ki se je ubijal v rudnikih po Ameriki. Kako vesel bi bil, če bi našel, ko se vrne, posestvo vzorno obdelano. Pomislil sem tudi na zlato. Pričel sem spoznavati, da učenjaka, kadar je rekel zlato, ni mislil na ono rumeno zlato, o katerem so govorile knjige, ki sem jih bral, temveč da je mislil na nekaj drugega. Zlato se nahaja v vsaki zemlji, je dejal, treba ga je le izločiti.

Moja razmišljanja je prekinil učenjaka. Pospravil je posodo in zemlje, s katerimi sva delala poskuse, in me pozval, naj mu sledim. Z veseljem sem to storil, saj je bila hiša ogromna in dvoran vse polno. V dvoranah pa so zanimive stvari.

Šla sva na hodnik in se ustavila pred vrati druge dvorane. Prečital sem naslov: Dvorana prvin.

(Se nadaljuje.)

**Štefanija
Gruden**

Zdravi zobje

*Ilustrirala
Ksenija Prunkova*

Janezek je izgubil zobno krtačico. Nikjer je ni. Tudi datune, indijske vejičice, nima. Prosi bi moral mamo za novo krtačico.

Kaj sedaj? Pa se spomni nečesa. Steče na vrt in odruje dva korenjčka. Hajd z njima pod vodo. Ko sta do dobra oprana, odgrizne kos in ga veselo žveči. Tako dela, dokler ni obeh korenjčkov docela snedel. V ustih ima svež občutek, zobje so gladki, iz ogledala se mu svetijo vsi beli nasproti.

Kaj pravite na to? Dobro jo je pogodil, ne?

Sedaj se pa peljimo na Norveško. Kje je? Kar pogledajte na zemljevid! To je tista zemlja na severu Evrope, kjer se je morje na tako čuden način zarezalo v njeno obal. Zdi se, kakor da kažejo prsti iz morja na zemljo — iz zemlje v morje.

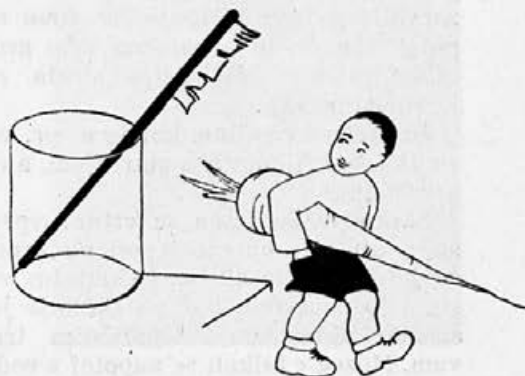
Tja gremo na obisk v neki zavod mesta Oslo. Tukaj žive otroci, se hranijo in učijo. Kot njihovi gostje se prav dobro počutimo. Sobe so svetle in zračne. Jemo z otroci skupaj. Kaj, mislite, je naša hrana? Bel kruh, pečenka, klobase, bonboni? Ne, tega vsega ni. Kruh je črn, pečen iz otrobove moke, to je moka iz celega žitnega zrna. Mesa ves čas našega bivanja niti ne vidimo, pa vseeno prijetno živimo. Dobimo solate, razno dobro pripravljeno zelenjavo, sadje, mleko, maslo.

Vsak dan popijemo z našimi tovariši malo žličico ribjega olja, ki ga je tam obilo. In pomislite! Tudi svež korenček nam ponudijo in mi se ga ne branimo. Z njim si imenitno pretelovadimo zobe. Sploh moramo kar vso hrano, svežo in kuhano, temeljito gristi. To nam vedno sproti priporočajo naši gostitelji. Samo zobna krtačica ne zadostuje, pravijo. Takole svetujejo: »Jej počasi in ne vročih jedi! Rabi zobe, zato jih imaš! Vsak grižljaj se na ta način lepo prepoji s slino, preden gre v želodec. In to je potrebno za naše zdravje!«

Sprva se nam taka natančnost mogoče čudna zdi. Naši tovariši pa trdijo, da bo to zobem in zdravju zelo koristilo. Tudi oni so se morali tega vsega učiti. Sedaj pa imajo že bolj zdrave in trdne zobe kot prej.

Kaj, ko bi vsi naši otroci tako delali? Dobro grizli in žvečili jedila, preden jih pogoltnejo? Da bi rajši jedli črn kruh namesto belega? Da bi spoštovali vso zelenjavo, korenje, solato, ki jo je božja previdnost poslala ljudem v Evropi za zdravje zob in moč telesa?

To bi bilo kar lepo. Zobje bi postali trdni, bolečin v zobeh in čeljustih bi bilo kaj malo. Mami pa bi prihranili mnogo skrbi in stroškov.

O krastači

Nobena žival se človeku tako ne ga-bi kot krastača. Čeravno je koristna, ker se hrani s škodljivim mrčesom, jo vendar človek sovraži. Namesto da jo preganjamo, bi jo morali celo ču-vati in skrbeti za to, da ostane na na-šem vrtu. Bodisi ker je grda, ali ker je nočna žival — ji je človek prisodil vse mogoče lastnosti. Vse polno babjever-stva se nanaša na krastačo med pre-prostim ljudstvom.

Krastača ljubi samotne kraje in jo mnogokrat srečamo na pokopališčih. Zaradi tega se je ponekod razširilo mnenje, da žive v njej duše rajnkih. O tem so prepričani preprosti ljudje v južni Nemčiji še dandanes. Pred pri-bližno osemdesetimi leti je nekje na Bavarskem umrl star kmet. Ko je le-žal na parah, je neki njegov vnuk ne-nadoma pokazal na krastačo, ki je lezla iz sobe čez prag. Vnukec je dejal: »Dedek gre iz sobe.«

V mnogih cerkvah na Tirolskem srečamo slike krastač. V neki tirolski mrtvašnici je vklesana krastača v ka-men na stopnišču ob vhodu. Pri zidavi

tirolskih cerkva so večkrat vzdali kra-stačo v temelj, da bi duše pokojnih našle svoj mir.

V starih časih se je krastača upo-rabljala za razna zdravila. Zdravila iz krastač so prodajali v vsaki lekarni. Iz jedke tekočine, ki jo izloča krastača v svojo obrambo, so izdelovali zdravila, ki naj bi človeku podaljšala življenje. Tudi pri poizkusih za izdelavo umet-nega zlata so uporabljali prah iz posu-šenih krastač.

Na Štajerskem imajo krastačo za napovedovalko nesreče. Kdor sreča čez dan krastačo, bo doživel nekaj slabega, pravijo. Ako sreča mati z otrokom na poti krastačo, hitro zakrije otroku oči, da ga varuje pred nesrečo.

Drugod spet je bila krastača prina-šalka sreče. V tridesetletni vojni so nosili vojaki pod suknjičem izsušeno kožo krastače, češ, da jih potem ne za-dene ne meč ne krogla. Tudi kvartavci so nosili pod srajco kožo krastače, da jim prinese srečo pri igri. Ali morala je biti koža krastače, ki jo je kvarto-pirec sam ubil opolnoči na kakem kri-žišču.

Urt v novembru

Zima je pred durmi. Ponočni mraz je že osmukal drevje in grmičevje po-staja redkejše. Na poteh in gredicah je polno listja. To listje moramo po-grabiti ne le zaradi reda, temveč tudi zaradi tega, ker bi listje čez zimo na poteh segnilo in kazalo na vrtu grde rjavé madeže. To listje spada na kompostni kup.

Zimzelene rastline, kot je n. pr. ve-ronika, pokrijemo le s smrečjem, a ne prezgodaj.

Skoro vsako jesen se vrtnar vpra-šuje, ali naj obreže lepotično grmi-čevje do zemlje ali ne. Nekaterim vr-stam to ne škodi. Pač pa škoduje je-sensko obrezovanje lepotičnim tra-vam. Mozeg v bilkah se napolni z vodo

do korenin, kar lahko povzroči zmrzel in gnitje. Še škodljivejše od mraza je lepotičnim rastlinam zimsko sonce. Sonce draži zelenje k vsrkavanju zra-ka, s čimer odjemlje rastlini preveč vode. Korenine, ki tiče v zmrznjeni zemlji, pa ne morejo pogrešati vode in tako se večkrat zgodi, da rastline ne pomori mraz, temveč da se posuše. Za-radi tega je priporočljivo, te vrste rastlin, kakor n. pr. rododendron, je-seni dobro zaliti, jih nato pokriti in jih varovati pred sončnimi žarki.

Prazne gredice za zelenjad izposta-vimo mrazu. Moramo jih prekopati tako, da leži zemlja na njih v debelih kepah. Ako potresemo pretežko zemljo z apnom, bomo spomladi z veseljem ugotovili, da se je zemlja čez zimo iz-boljšala.

Obisk na pokopališču

Na dan Vseh svetnikov popoldne sem šel z mamo in atkom na pokopališče k sv. Križu v Ljubljani, kjer imam pokopanega bratca. Atka se je peljal že prejšnji teden večkrat s kolesom, da je uredil grob, postavil okvir in ploščico z napisom:

† Naša strta nada
Francé Vavpetič
iz Domžal

* 24. IX. 1931. † 25. II. 1937.

in zasadil zelenega mahu in lepih belih rož. Strici pa so prinesli šopek rdečih nageljnov in posrebrjen venec okrog ploščice. Ko smo prišli na pokopališče, smo prižgali sveče in se žalostno spominjali njega, ki nas je tako zgodaj zapustil. Umrli nam je v ljubljanski bolnici 5. dan po operaciji. Imel je na obeh straneh vnetje rebrne mreže. Ljudje so nas tolažili s pregovorom: »Da noben preveč pameten in bistroumen otrok ne doživi starosti.« Pa bo ta pregovor menda resničen, če pomislim, koliko se morajo učitelji truditi z nami, ki hodimo v šolo in kako res malo živih je dobrih, pametnih starejših ljudi pri nas Slovencih.

Ko je bil moj pokojni bratec star štiri leta in pol, mi je že sam pisal pismo iz Ljubljane, kjer je bil pri stricu na počitnicah 2 tedna, kakor je sam rekel. Prečital je že obe moji čitanki in veliko mladinskih knjig. Če je prečital Zupančičevo pesem ali pa od Stritarja brez podpisa, je vseeno vedel, kdo je spisal, tako je poznal slog ali kaj, jaz si to ne morem razložiti. Včasih je dobil v roke tudi kakšen časopis, tiskan s cirilico, vprašal za to črko, vprašal za ono, si zapomnil in že vedel za pomen besede.

Enkrat sem šel z njim v brivnico, ko je bil star 4 leta in 8 mesecev. V brivnici je bilo več ljudi in je bilo treba čakati na striženje. Naš France vzame v roke časopis »Politiko«, tiskan v cirilici, in začne po svoji navadi čitati na glas. Ljudje so nekaj časa mislili, da kar tako po otročje blebeta, ko pa je čital le pravilno in s poudarkom, kakor je znal le on, naš France, tedaj se mu niso

mogli načuditi in eden je že takrat povedal zgoraj omenjeni pregovor: da ne verjame, če bo ta otrok dočakal starosti. Na pokopališču sem se zopet z žalostjo spomnil tega.

O, kako žalostno je, zgubiti tako dobrega, pametnega in bistroumnega bratca.

Vavpetič Stanislav,
učencem ljud. šole v Domžalah.

Dragi otroci!

Le pogledjte tega dečka! To je Bogo Germovšek iz Murske Sobotne, 10 let star in zvest čitatelj »Našega roda«. On vam je že pravi mali umetnik v igranju na gosli, posebno zato, ker se je moral naučiti igranja narobe. Ko se je nekoč kot šestletni deček igral s svojimi tovariši, mu je trileten fantek odsekal s sekiro po nesreči kos kazalca na levi roki. Imel je veliko veselje za igranje na gosli. Brez celega kazalca na levi roki ni mogoče igrati. Zato mu je učitelj obrnil strune in danes igra deček že zelo lepo. Saj je celó samostojno nastopil na proslavi »Materskega dne« v Murski Soboti. Letos se je podal iz četrtega razreda v gimnazijo.

Mlademu prekmurskemu goslaču želijo mnogo uspeha, da bo nekoč res pravi umetnik,

njegovi nekdanji sošolci
iz Murske Sobotne.

Rudar

*Trda, žuljava je moja dlan
v teh žuljih trud je zaoran.
Težak, okoren je korak
navzdol v rov, v mrak.*

*Zgodaj zjutraj moram vstati,
v temne rove se podati.
Kopati tam premog hitim,
da kruha družini dobim.*

*Ko delo svoje opravim,
truden domov se odpravim.
Tam svojce pozdravim veselo,
končano zdaj težko je delo.*

*Dan na dan se ponavlja,
da rudar se posavlja.
Kaj, če družine več videl ne bo?
Pod zemljo trohnelo potem bo telo.*

*Breda Saks, uč. I. b r. mešč. šole
v Zagorju ob Savi.*

Prilpovedka o tatoviš

Nekoč so prišli v neko župnišče trije tatovi. Hoteli so pokrasti mesenino iz kuhinje. Zmenili so se, da pojde eden po vrvi skozi dimnik v kuhinjo in jima bo navezal na vrh vse mesovje. Zgodilo se je tako. Toda, ko sta imela onadva mesovje pri sebi, nista hotela več spustiti vrvi, da bi se oni v kuhinji rešil. Pobralla sta mesovje in odšla, oni pa je v strahu vzdihoval v kuhinji. Bilo ga je groza! Kaj bo z njim! V tej stiski si je izmislil zvijačo. Slekkel se je in se vsega namazal s sajami. Zjutraj pride kuharica v kuhinjo in zagleda pošast, ki belo gleda in jezik kaže. Kuharica teče po župnika, da bi pregnal vruga iz kuhinje. Župnik pokliče cerkovnika. Vsi trije gredo potem v kuhinjo in prično moliti in škropiti. Mrzla voda vruga dvigne in ko se mu odmaknejo, zbeži na prosto. Tako je bil rešen.

Milica Amon, III. razr., Pilštajn.

UMRELI ANICI

*Anica Kalan,
uč. gor. šole v Šk. Loki, iz Križne gore*

Joj, mladi prijatelji »Našega roda«, ko bi vi vedeli, kako sta zajokala očka in mamica in sestrica, ko se je preselila dušica naše pridne Anice Kalanove med nebeške krilatce! Kdo bi bil mislil, da bo zavratna bolezen posegla po življenju deklice, ki jo vidite na sliki. Anica je bila zelo, zelo pridna. Ni čuda, da smo jo imeli vsi tako radi. Kako z veseljem je pričakovala vsak mesec »Naš rod«! In vse do zadnje črke je prečitala natančno in si zapomnila kot le kaj. Doma in v šoli je ohetala vse najboljše. Pa je smrt prekrižala vse račune. Zdaj se je dvignil na pokopališču v Stari Loki svež grob. Anica je legla vanj! Kako je bilo žalostno. Njen spomin so počastili vsi njeni součenci in součenke z gdč. učiteljicami. Grob je bil zasut z najlepšimi rožami, vrh vsega pa je bil poklonjen mali, devetletni Anici tudi venec s posebnim posvetilom. Zagorele so lučice, pevčki so zapeli nagrobno pesmico, a poslednje besede v slovo so spregovorile tri deklice, njene sošolke. Naš angelček, naša Anica je zaspala svoj sen, nam pa je ostal na njo spomin in pa ljubezen, ki smo jo gojili do nje. Naj ji bo lahak odpočitek v naši domači zemljici!

Žalostni sošolci.

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise, knjige, razglednice itd., izdeluje **klišarna**

»Jugografika«
Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

Kar potrebuje mladina v šoli in doma, dobi po nizkih cenah v
Učiteljski knjigarni v Ljubljani
in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih mladinskih knjig po znižanih cenah. Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo šolski upravitelji, in naročite skupaj, da bo nižja poštnina

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna
v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači
Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34
sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta v zavarovanje za pogrebno za zneske od din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16. leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—, — Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in informacije! — Do sedaj izplačali na podporah preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine

Klavirje / vijoline /
Hohner harmonike /
Jazz instrumente in
vse kar za muziciranje
potrebujete, dobite v
najboljši izdelavi
in najceneje pri

R. WARBIK
LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 4

**Rešite
svoje
zobe**

Sargov
KALODONT

proti
zobnemu
kamnu

*Otroci, hranite in varčujte, pomnite:
Iz malega raste veliko!*

Mestna hranilnica ljubljanska

izdaja na dom **domače hranilnike**,
najboljše učence **obdaruje** z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Kneippova
*vsako zrno vsebuje
praženi sladni sladkor*
s l a d n a k a v a

Računska uganka

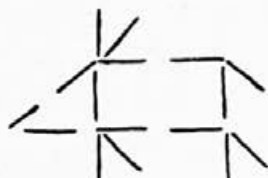
Neki poljedelec je dejal svojemu nečaku Petru:

»Moje kokoši in ovce skupaj imajo skupaj 32 glav in 88 nog. Če izračunaš v petih minutah, koliko imam ovc in koliko kokoši, ti dam toliko jabolk, kolikor imam ovc.«

Peter je izračunal pravočasno. Koliko jabolk je dobil?

Cicibanova uganka z vžigalicami

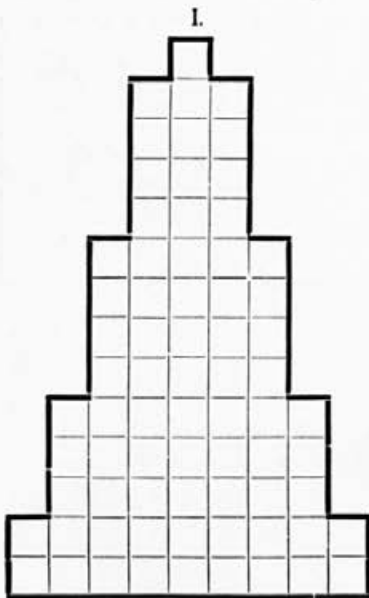
Sestavite z vžigalicami podobo takega prašička, kot je na sliki.

Prestavite vžigalice tako, da bo iz tega žalostnega prašička nastal vesel pujs.

»Spomenik«

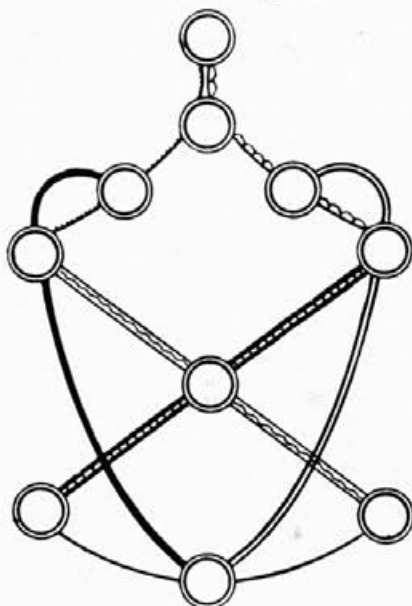
(Uganka za Cicibane)

1. soglasnik, 23. črka v abecedi,
2. ono, po čemer hodimo,
3. nasprotno od noč,
4. skupen izraz za roke in noge,
5. največja morska žival,
6. žuželka, ki ostro pika, živi največ ob vodi,
7. dragoceno blago,
8. pobožen,
9. nasprotno od reven,
10. izvožena pot,
11. star možak,
12. kjer se ustavijo vlaki,
13. ptiček - pevec,
14. poletna noč, ko letajo kresnice in govore živali, če imaš praprotno seme v škornju.

I. navpično: Ime in priimek mladega junaka iz Istre, ki je bil pred 10 leti (18. oktobra 1929.) ustreljen v Pulju.

Računska igra

Vstavi v vse kroge številke od 1 do 10, ali tako, da bo vsota števil v vsaki skupini znašala 19. Skupin je sedem. Različne črte, ki vežejo kroge, označujejo, kateri krogi spadajo k vsaki skupini. Krogi, ki jih veže pikčasta črta, spadajo skupaj itd.